

FİLİSTİN SORUNUNUN ARDINDAKİ GERÇEK : İSRAİL'İN KURULUŞUNA KADAR

Doç. Dr. Türkkaya ATAÖV

Filistin'in Doğu Akdeniz'de 10,435 mil karelik bir toprak parçası olduğu ve bu toprakların da bugün İsrail egemenliği altında bulunduğu bilinmektedir. İsrail devletinin burada kurulması On-Dokuzuncu Yüzyılın sonlarından bu yana hızlanan Siyonist eylem ile emperyalist devletlerin bu eylemi desteklemeleri sonucudur. Dünya kamu oyununun büyük bir kısmı, uzun bir süre, Filistin'in Yahudilere «Vaadedilmiş Toprak» olduğuna ve bu yerler bomboş (*sic.*) olduğundan, «halksız bir toprağa topraksız bir halkı» götürmek gerektiğine inandırılmıştır. Aslında, böyle bir anlatım Siyonizmin hedeflerine olduğu gibi, başkalarının çıkarlarına da uygun düşmüştür. Örneğin, Yahudi aleyhdarları (ya da anti-Semitikler) Yahudilerin kendi aralarından böylece çıkıp gideceklerini tasarlamış, emperyalist ülkeler ilerde kurulacak bir Yahudi devletinin o bölgedeki kapitalist çıkarları koruyacak bir ileri karakol olabileceğini düşünmüşler, hattâ ümaniterler de Batı'nın vicdanını rahatsız eden Yahudi sorununun bir çözüme bağlanacağından ötürü umutlanmışlardır. Çeşitli çevrelerin çıkar birliği sonucu İsrail devleti elli yıllık bir mücadele sonunda Filistin toprakları üstünde kurulmuştur. Ancak, konu yalnız bir toprak sorunu da değil, Filistin halkının hakları, ulusların kendi geleceklerini saptama ilkesi ve bunlara bağlı sorunlardır. Bu araştırma konuyu İsrail'in kuruluşuna kadar getirmeyi hedef tutmaktadır.

I. SİYONİZMİN SINIFSAK İNCELEMESİ

Müslümanlık Filistin'e M.S. Yedinci Yüzyılda girdi. O tarihten bu yana da Filistin Yahudi göçmenlerine açık durdu.¹ Halifelik yö-

(1) Jacob Mann, **The Jews in Egypt and in Palestine Under the Fatimid Caliphs**, London, 1920, C. I, s. 48-47; James Parkes, **A History of Palestine from 135 A.D. to Modern Times**, London, 1949, s. 179.

netimi sırasında başka yerlerde barındırılmayan Yahudiler Filistin'de yerleşebildiler.² Bu gelenek, Yahudilere karşı bu hoşgörü Filistin Osmanlı Türklerine geçince de sürüp gitti.³ Kısaca, Siyonizmin ve İsrail'in ortaya çıkmasından önce Arapların Yahudilere karşı bir peşin hükmü yoktu. Bu durum Birinci Cihan Savaşının sonuna kadar genellikle böyle devam etti.⁴

Yahudilerin buraya göçü tâ Yedinci Yüzyıldanberi engellenmiyordu ama Yahudilerin Filistin'de nüfusa oranı uzun yıllar, hattâ 1948'de İsrail'in kuruluşuna kadar düşük kaldı. 1523'de Filistin'de 4,000'den az Yahudi vardı.⁵ Bu rakam 1570'de 5,000'e çıktı.⁶ Bu Yahudi azınlığı hiçbir yerde köklü ve kalabalık da görünmüyordu. — belki bir tek köy dışında.⁷ Filistin'e yerleşen Yahudilerin oradan başka yere göç ettikleri de oluyordu.⁸ Filistin Araplarının durumu ise, bir hayli değişikti. Onlar Filistin'e göç etmemişlerdi; orada çok eski zamanlardanberi oturanların çocuklarıydılar.⁹

On-Dokuzuncu Yüzyılda Siyonizmin ortaya çıkışı Yahudilerin Filistin'e karşı tavırlarında kökten bir değişikliğe sebep oldu. Siyonizm Filistin ve çevresinde bir Yahudi devleti kurulmasını istiyordu. Aslında, Siyonizm gözünü tâ başındanberi Filistin'e dikmemişti; en başlarda *herhangi* bir toprak parçası peşindeydi. Önce, İngilizlerden Kıbrıs ya da Sina Yarımadasının alınması düşünülmüş, Doğu Afrika ve Arjantina'nın adı geçmişti. Siyonizmin kurucusu Theodor Herzl 1897 Birinci Siyonist Kongresine kadar herhangi bir toprağın amaca uygun olacağını yazıyordu. Kendi Uganda'yı bile

-
- (2) Norman Bentwich, **Palestine of the Jews**, London, 1919, s. 15; Albert M. Hyamson, **Palestine**, London, 1917, s. 31.
- (3) Cecil Roth, **A Short History of the Jewish People**, London, 1948, s. 179; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, C. II, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1949, s. 192, 274, 279, 292.
- (4) **Brandeis on Zionism: A Collection of Addresses and Statements by Louis D. Brandeis**, Washington, 1942, s. 152.
- (5) Albert M. Hyamson, **Palestine Under the Mandate**, London, 1950, s. 13.
- (6) Norman Bentwich, **Palestine**, London, 1934, s. 64.
- (7) Parkes, **op. cit.**, s. 182.
- (8) Salo Wittmayer Baron, **A Social and Religious History of the Jews**, New York, 1953, C. II, s. 123; Frank E. Manuel, **The Realities of American-Palestine Relations**, Washington, 1949, s. 70.
- (9) George E. Kirk, **A Short History of the Middle East**, London, 1948, s. 224; Charles D. Matthews, **Palestine-Mohammedan Holy Land**. New Haven, 1949, s. xxix; George Adam Smith, **Syria and the Holy Land**, London, 1948, s. 38; Parkes, **op. cit.**, s. 205-206, 245.

düşünüp teklif etmişti.¹⁰ 1897 ve 1904'deki Siyonist kongreleri Filistin'de karar kıldı.

Tevrat'a göre, Tanrı İbrahim'e «bu ülkeyi, Mısır Nehrinden (Nil) Fırat Nehrine kadar sana veriyorum» demişti.¹¹ Yahudiler «Vaadedilmiş Toprak»da hakları olduğunu Tevrat'taki bu söze kadar götürmektedirler. Ama Tevrat'a bakılırsa, Yahudiler Filistin'e son 3,000 yıl içinde birkaç kez gelip gitmişlerdir. İbrahim ve oğlu Yakub'un önderliğinde M.Ö. 2'000'de Akdeniz'in doğu kıyılarına ulaşmışlar, Mısır'a göçtükten sonra Musa'nın önderliğinde tekrar geri dönmüşler, Pompey'in M.Ö. 63'de Kudüs'e girmesiyle tekrar dağılmışlardı. Romalıların Yahudilere muamelesi ve bunun sonuçları hakkında Yahudi kaynaklarında bilgi varsa da, İbranilerin de Kenanlıları katletmiş olduklarına dair Tevrat'ta ya da ana Siyonist kaynaklarında bir atfa rastlanmamaktadır; yâni, bu katliamın sözü edilmemektedir.

Aslında, Eski Çağ Filistin tarihi Yahudilerin de bu topraklarda gelip geçici kavimlerden olduğunu göstermektedir. Bu gelip geçiciliğin Yahudilere «tarihten doğan bir hak» verdiği savı kabul edilecek olursa, Kızılderililerin Amerikan kıt'asından Amerikalı, Kanadalı ve Lâtin Amerikalıları çıkarmalarını ya da İspanya'yı birkaç yüzyıl egemenliklerinde tutmuş olan Arapların İberya Yarımadasına gene sahip çıkmalarını kabul etmek gerekir.

Öyleyse, Filistin'de Arapların da «yabancı» sayılması gerektiği akla gelebilir. Araplar da bu toprakları M.S. Yedinci Yüzyılda askerî fütühat sonucu aldıklarına göre, onların da Romalılar, Haçlılar ya da Türkler gibi «gelip geçici müstevli»den sayılması önerilmiştir de. Ancak, her toprağa birçok kavim ya da ulus gelip gitmiş olabilir. Bu durum bunların içinden birinin daha çok sahip olarak kabul edilmesini engellemez. Örneğin, İngiltere dediğimiz adalar Anglo-Saxonlarca aşağı yukarı aynı tarihlerde İrlandalılar ve Bretonlar gibi birtakım kavimlerden alınmışsa da, İngiltere'nin, daha ayrıntılı olarak Londra, Kent ya da Suffolk'un gerçek sahiplerinin bu İrlandalı ya da Bretonlar olması gerektiği herhalde ileri

(10) İbrahim Abu-Lughod, «The Arab-Israeli Confrontation: Some Comments on the Future,» **Selected Essays on the Palestine Question**, der. İbrahim Al-Abid, Beirut, Palestine Liberation Organization Research Center, 1969, s. 62.

(11) Böl. 15 : 18. Ayrıca bak : Böl. 12 : 7, 13 : 15. Bu «Tanrısal vaad»in tartışması için bak : Sami Hadawi, **Bitter Harvest : Palestine Between 1914-1967**, New York, the New World Press, 1967, s. 26-40.

sürülemez. Doğrusu şudur ki, Filistin'de bir Yahudi devleti kurmayı tasarlayanlar orada yerli Arap halkı olduğu noktası üstünde hiç durmamışlardır. Herzl yazılarında ileride çalışma koşulları ve işçi konutları gibi her türlü soruna değindiği halde, Arap hakları hakkında bir kelime bile sarfetmemektedir. Herzl sanki Filistin'de Arap denen kavimler ya da ulus oturmuyor da, bu topraklar bomboşmuş gibi davranmıştır. Aşad Ha-am ya da Judah Magnes gibi Yahudilerin buralarda başkalarının, yâni Arapların oturmakta olduklarına dair uyarmaları dikkate alınmış, İsrail Zangwill'in «halkı olmayan toprağa toprağı olmayan halkı götürme» sloganı yayılmıştır. Bu yanlış bilgi gerçek demografik durumu dünya kamu oyunundan öylesine gizlemiştir ki, başka bir ünlü Siyonist olan Max Nordau Filistin'de Arapların oturmakta olduğunu ilk öğrendiğinde Herzl'e koşarak, «bunu bilmiyordum; öyleyse, gayriâdil davranıyoruz» dediği nakledilmektedir.¹²

Tevrat'a dayanarak ileri sürülen görüşler bir yana, Siyonizmin çıkış nedenlerini bilimsel bir anlatıma bağlamak ve bütün ideolojilerde olduğu gibi, bunun da sınıf muhtevasını saptamak gerektir. Siyonizm 1882'de Rusya'da başgösteren Yahudi katliamı (*pogrom*)¹³ ve Fransa'daki Dreyfus olayı sırasında çıkmıştır. Bu iki olay da Yahudi sorununun On-Dokuzuncu Yüzyılda ön plâna çıktığını göstermektedir. 1862'de serfliğin tepeden inme bir kararla ortadan kaldırılması sonucu Çarlık Rusyasının ekonomisi kapitalizm yolunda daha hızla gelişmeğe başlamıştı.¹⁴ Aslında, kapitalist güçler Rus toplumunda daha önce biçimlenmiş, fakat feodal üretim biçimine uyan serfliğin sürüp gitmesi kapitalizmin bütün üst-yapı kurumlarıyla serpilip gelişmesini engellemekteydi. Egemen sınıflarca önce farkedilmeyen bu engel nihayet 1862'de kaldırıldı. Yalnız, kapitalist gelişmenin hızlanmasıyla küçük kentlerdeki Yahudilerin durumu da kötüleşti. Batı Avrupa'da da kapitalist birikim ve tekelleşme karşısında orta sınıf, Yahudilerin küçük burjuva rekabetinden şikâyetçi olmağa başladı. Yahudiler her iki yerde de istenmiyordu. Rusya'da Leo Pinsker ve Fransa'da Baron Rothschild, bütün büyük kapitalist Yahudiler gibi, küçük burjuva kökenli ırkdaşlarının Batı'ya yerleşmelerini ya da orada kalmalarını maddî çıkarlar yönün-

(12) I. F. Stone, «For a New Approach to the Israeli-Arab Conflict,» **Selected Essays on the Palestine Question**, op. cit., s. 185.

(13) George Vernadsky, **A History of Russia**, New Haven, Yale University Press, 1954, s. 267.

(14) V. I. Lenin, **The Development of Capitalism in Russia**, Moscow, Progress Publishers, 1967.

den desteklemiyor, onların Avrupa dışında başka bir yere gitmelerini istiyorlardı. Onları Avrupa dışında başka bir yere yerleştirme sloganının ardında ekonomik çıkardan doğan ve onların mümkün olduğu kadar uzak bir yere sürülmelerini öngören bir istek yatmaktaydı. Avrupa'nın Yahudilerden böylece «temizlenmesi» anti-Semitik akımların yeniden hız kazanmasını istemeyen burjuvalaşmış Yahudiler için ayrı bir güvençe olacaktı. Budapeşteli bir Yahudi gazeteci olan Theodor Herzl *Yahudi Devleti* adlı kitabını yazdığı zaman da Dreyfus olayının yarattığı tepkiler bir seri Yahudi-aleyhdarı gösterilere yol açmıştı.¹⁵ Herzl'in bu kitabı ülkeden ülkeye atılan Yahudi küçük burjuvasının tepkisi olarak beliren Siyonizmin en eski ve ana kitabı oldu. Küçük burjuva kökenli Yahudiler Filistin'e modern dünyanın fırtınalı kapitalizminden korunacak bir yer olarak baktılar.

Böylece, Siyonizm Avrupa'daki «milliyetçi» hareketler arasında en sonuncusu, en genç olanıydı. Yalnız, bu durum Siyonizmin kendi görüşlerini çok eski zamanlara bağlamasına, muhtevasını çok gerilere götürmesine tabii engel değildir. Fakat gene de şunu belirtmek gerekir ki, Siyonizm kapitalizmin son aşamasının bir ürünüdür; kapitalizmin krizli döneminde, yıkılmağa yüz tutmasından ötürü doğmuştur. Aslında, feodalizmin ortadan kalkmasından sonra Avrupa kapitalizminin küçük burjuva Yahudi rekabetine tahammül gösteremediği bir sırada meydana gelmişse de, Siyonist yayınlarda Filistin'in M.Ö. 63'de Romalılar eline geçmesi bir çıkış nedeni olarak ileri sürülmektedir. Gerçekten, Siyonizmin On-Dokuzuncu Yüzyıl gibi çok sonraki bir tarihte doğmuş olması bütün eskilik iddialarına en iyi cevaptır. Demek ki, Siyonizm denen düşünceler bu yüzyılın, bu yüzyılın olaylarının bir ürünüdür. Siyonist ideoloji somut tarih olaylarına tepki olarak belirli bir zamanda ortaya çıkmıştır, daha önce değil. Bu yüzden, bilimsel izahı, yâni «sebep-sonuç ilişkisi» bu olaylarla kurulabilir, kurulmalıdır. Yoksa, iki-bin yıl önceki bir sorunun «çözüm yolu»nun çok sonraları düşünüldüğü bilimsel bir anlatım olarak ileri sürülemez.

Ama Siyonizm de, birçok eğilimler gibi, geçmişi bugünkü gözle anlatmağa, değerlendirmeğe çalışmaktadır. Böyle bir tutum ise, perspektifi bozucu niteliktedir. Böyle bir değerlendirme, Amerika'ya İngiltere'den göçmüş olanların Kral Arthur'ün muharebelerini

(15) M. Beer, *Fifty Years of International Socialism*, London, Allen and Unwin, 1937, s. 96, 96, 124; Bertrand Russell, *Freedom and Organization: 1814-1914*, London, Allen and Unwin, 1952, s. 503.

Amerikan tarihinin parçası olarak göstermelerine, İskandinavya'dan gidenlerin Viking'leri Amerikan ecdadından saymalarına benzer. Yudaizmi «eze!»den başlatmanın anlamı bu olabilir. Bu sebepten, Siyonistlerin «Filistin'in düşmesi» ile geçmişteki Yahudi felâketlerini birbirine bağlamalarının ciddi bir temeli yoktur. Yahudilerin başına gelenlerin «anayurd»dan çıkarılmaları olarak gösterilmesi, onların Roma İmparatorluğu içinde eriyip gitmeyi reddettikleri (bu türlü subjektif istekler tarihin objektif akışının üstesinden gelebiliyormuş gibi) ve iki-bin yıl mutlaka Filistin'e «dönme»yi istedikleri inancı ciddiye alınmaz.

Siyonist yayınlarda Yahudilerin nasıl olup da iki-bin yıllık sürenin başındanberi Filistin'e dönmek için eyleme geçmediklerinin inandırıcı bir anlatımı yoktur. On-Dokuzuncu Yüzyıla kadar beklenmiş olmasının hikmeti nedir? Herzl'den önceki önderler, örneğin Sabbatay Zebi neden fikirlerini yayamamış, öteki Yahudileri ikna edememiştir? Yahudilik feodal sistemin bir parçasıyken Yahudiler arasında Filistin'e yerleşme düşüncesi neden revaç bulmamıştır? Bugün, Amerikalı bir Yahudi milyonerin Filistin'e «dönme»yi aklından geçirmemesi gibi, diyelim Onuncu Yüzyılda, hattâ Avrupa'yı milliyetçilik akımlarının yangın gibi sarmağa başladığı yüzyıllarda Rus ya da Polonya Yahudileri neden «anayurda dönme»yi bir siyaset haline getirmemişlerdir?

Siyonist yayınlar çok daha sonra yer alan bu dönme isteğini «idealist» anlatım içinde sınırlayarak başarılı olamıyor. Eksik kalan asıl önemli nokta Siyonizmin, bütün ideolojiler gibi, bir sınıf çıkarımının yansıması olduğu gerçeğidir. Siyonizm feodalizm ile gelişmiş kapitalizm arasında sıkışıp kalan Yahudi küçük burjuvazisinin ideolojisidir. Nedeni «ezelî» bir Yahudi düşmanlığı değil, ilerlemiş kapitalizmin itmesi sonunda ortaya çıkan modern anti-Semitizmdir.

Siyonizmin bir milliyetçilik akımı olduğu da kolay kolay söylenemez. Bu ideolojiyi öteki milliyetçi akımlarla karşılaştırmak zordur. Her ikisinin kökenleri ayrıdır. Avrupa'daki milliyetçilik bu kıta'ya burjuvazisinin kapitalist gelişmesinin bir sonucuydu. Avrupa'daki burjuva sınıflar feodal kalıntıları yoketmek ve üretimi ulusal esaslar üstüne kurmak istiyorlardı. Avrupa burjuvazisinin milliyetçiliği kapitalizmin yükseliş dönemiyle ilgiliydi, yâni bu dönemin yarattığı bir şeydi. İşte, bu dönemde Yahudi burjuvası çevreye uyan, çoğunluk içinde yerini alan bir sınıftı. Yahudi burjuva da burjuva ulusun bir parçası olmuştu.

Siyonizm «uluslaşma» süreci *sona ererken* ortaya çıktı. O zaman da üretim güçleri ulusal sınırlar çerçevesinde örgütlenmiş,

Yahudilerin kapitalist toplumdan çıkarılmasına başlanmıştır. Kapitalizm zirveyi çoktan aşmış, inişe başlamıştır bile. Öyleyse, Siyonizm üretim güçlerinin gelişmesinin bir sonucu da değildir. Hattâ, bu gelişmenin durmasının bir sonucu olduğunu söylemek daha doğrudur. Siyonizm kapitalizmin emperyalist döneminin bir ürünüdür. O zaman, Yirminci Yüzyılda Yahudilere yapılan baskılar da, *pogrom*'lar da kapitalizmin krizinin sonucudur.

Bu noktada bazı çelişiler ortaya çıkmaktadır. Yahudi burjuvazisi bir ulus yaratmak için gerekli üretim güçlerinin dünya ölçüsünde durakladığı, gerilediği ve bir kriz dönemine girdiği sıralarda Yahudi ulusunu yaratma çabasına başlamıştır. Aynı biçimde, Siyonizm kapitalist üretim biçimini benimsemiştir; yâni, Yahudilerin Yirminci Yüzyılda başına gelenlere sebep olan kapitalizmi yok etmeden, onu ayakta tutarak ve yaşatarak Yahudi sorununu çömeğe çalışmaktadır. Oysa, yukarda gördüğümüz gibi sorunun yaratıcısı, zaten, kapitalizmin kendidir. Aynı düşünce sisteminin her iki amaca da aynı anda hizmete devam edebilmesinin önüne birtakım iç çelişiler kendiliğinden çıkmayacak mıdır?

Kaldı ki, Yahudi sorunu kapitalist ülkeler kapılarını göçmenlere açık tuttıkları geçmiş yıllarda çözümlenememiştir. On-Dokuzuncu Yüzyılın sonundanberi her yıl yüz-binlerce Yahudi göç ettiği halde, bu göçlerin kaynağı olan Doğu Avrupa ülkelerinde Yahudi nüfusu azalmamış, artmıştır. Göçlerin her yıl daha da artması gerekmiş, fakat bu fazlalığın kapitalist ülkelere emilmesi mümkün olmamıştır. O halde, bu fazlalık, Siyonizmin kendine bulduğu «yurd» a, yâni Filistin'e taşınacaktır. Ve bu taşınma Amerika gibi göçmenlere bir zamanlar ardına kadar açık tutulan koca ülkelere akan Yahudi göçünden daha da kalabalık olacaktır. Filistin gibi ufak, olanakları dar ve doğanın pek de cömert davranmadığı bir toprak büyük kalabalıkları nasıl besleyecektir? Buradaki bir Yahudi devleti toprak bakımından durmadan genişlemeyi, politikasının esası yapmayacak mıdır? Güney Amerika gibi tenha ve Avustralya gibi bomboş kıt'aları Avrupalı göçmenler gelip doldururken, hiçbir yere göçü akıllarından geçirmeyen Yahudilerin Filistin'e birdenbire sığışmaları nasıl mümkün olacaktır? Siyonizmin bir «milliyetçilik» iddiasıyla Filistin'e yerleşmesinin Arap milliyetçiliğini kamçulaması normal değil midir? Bu çerçeveye içine oturan Siyonizm emperyalizmde destek aramayacak mıdır? Bütün bunlara rağmen, Filistin'deki küçük bir Yahudi devleti Amerika ve Almanya gibi ülkelerdeki Yahudilerin kaderinde bir değişiklik yapabilecek, kapi-

talizmin çöküşünden doğan Yahudi sorununun asıl nedeni ortadan kalkacak mıdır?

Evet, Siyonizmin bilimsel incelemesi yapılmalı ve bundan gereken mantıkî sonuçlar çıkarılmalıdır. Siyonizm sorunu da, onu yaratan çelişinin kendi gibi, dünya devrimi dışında çözülemez. Siyonizm de birtakım çelişmeli düşlere dayandırıldıkça, bilimsel bir doktrin olamaz.¹⁶

II. SİYONİST HEDEFİN UYGULANIŞI

Siyonizmin sınıfsal muhtevasını çizdikten sonra bunun yayılış ve uygulanışına bakalım. Avrupa ulusları milliyetçiliği çoktan aşmış, emperyalist itmeyle öbür kıt'alara sahip çıkmış ve son olarak Afrika'yı bölüşürken, Siyonizm de Filistin'e egemen olmayı tasarlıyordu. Asya ve Afrika'daki Avrupa sömürgeciliği ile Filistin'deki Siyonist yerleşme arasında hemen şu farklar göze çarpmaktaydı.¹⁷ (a) Kendi ulusal devletlerini çoktan kurmuş olan Avrupalılar bu kıt'aları kendi egemen sınıfları adına sömürmeye gitmişlerdi; Yahudiler ise Filistin'e herhangi bir hükûmetten bağımsız olarak kendileri için bir devlet kurmağa gitmekteydiler. (b) Öteki Avrupalılar yerli halkı sömürmüş, fakat onlarla birlikte yaşamışlardı; Yahudiler ise, çoğunluğu Arap olan yerli halkı bu topraklardan çıkarmak istiyorlardı. Siyonizmin Filistin'de yerleşme tasarısı yerli halkla bir arada yerleşme düşüncesiyle bağdaşmıyordu. (c) Avrupalılar kendi emperyalist hükûmetlerinin desteğinden faydalanıyorlardı; Yahudiler için başında böyle bir kolaylık yoktu. Yerli halktan başka Osmanlı devleti de bu yerleşmeğe karşı çıkabilirdi.

Filistin'de yerleşme fikri ortaya atılır atılmaz Siyonistler İngiltere ve Fransa gibi devletlere bu yerleşmenin onların Orta Doğu'daki emperyalist çıkarlarına hizmet eder biçimde olacağına da-

- (16) Yahudi ulusu hakkında Siyonist düşünce «bütünüyle yanlış ve özünde gericidir.» Lenin, «Bund'un Partideki Durumu,» *Iskra*, 22 Ekim 1903 (Yahudi ulusu fikri Yahudi proletaryasının çıkarlarıyla çatışıyor, küçük burjuvanın egemen olduğu Siyonizm Yahudi yığınlarıyla Rus devrimi arasında engel gibi duruyor ve uluslararası plâformda da Orta Doğu'da İngiliz ya da başka bir devletin emperyalizmine araç ve destek olmağa hazırlanıyordu. Bolşeviklerin Siyonizme karşı çıkmaları bu nedenlerden ötürüydü). V. I. Lenin, *Collected Works*, c. VII, Moscow, Progress Publishers, 1965, s. 92-104.
- (17) Fayez A. Sayegh, *Zionist Colonialism in Palestine*, Beirut, Palestine Liberation Organization Research Center, 1965, s. 4-5.

ir garantiler verdiler.¹⁸ Siyonizmin emperyalizmle bu ittifakı Osmanlı Sultanının da gözünden kaçmadı. İngiltere 1882'de Mısır'ı işgâl edince, Osmanlı devleti Filistin'i Yahudi göçüne kapadı, çünkü Siyonizm adamakıllı emperyalizme yanaşmış, onun kanadı altında büyümeğe uğraşırken, yerli Araplara karşı da oldukça kötü davranıyordu.¹⁹

Filistin'deki ilk yerleşmeler (1882-1889) başarılı da olmamıştı. Bu topraklarda birkaç zenginin parasıyla gelişi-güzel Yahudi kolonileri kurmak yeterli olmayacaktı. Açık siyasal hedefler ve geniş Yahudi yığınlarının desteği gerekliydi. Bu yolda ilk önemli adım Ağustos 1897'de Theodor Herzl'in önderliğinde Basle'da (İsviçre) toplanan Birinci Siyonist Kongresinde atıldı. Siyonizme ideolojik ve örgütsel muhteva da bu sıralarda verildi. Basle Kongresi «Siyonizmin hedefinin Filistin'de Yahudi halka bir yurt [yer] yaratmak» olduğunu kabul etmişti.²⁰ Siyonistler bu kongreden başlayarak, 1942 Biltmore Programına kadar «devlet» sözünü kullanmadılar. O kadar çok kimsenin itirazını doğuramayacağını düşündükleri «yurt» ya da «yer» kelimesini tercih ediyorlardı. Ama asıl akıl-

-
- (18) Albert Hyamson, **The British Consulate in Jerusalem**, London, 1939, Part I, pp. xlix, 42-46; İsrail Cohen, **The Zionist Movement**, London, 1945, s. 44-45.
- (19) Und was tun unsere Brüder in Palästina? ... Knechte waren sie im Lande ihrer Verbannung, und plötzlich finden sie selbst in einer Freiheit ohne Grenzen, in einer ungezügelten Freiheit ... Dieser plötzliche Wandel hat in ihnen eine Neigung zum Despotismus entstehen lassen, wie das stets der Fall ist, 'wenn ein Knecht zur Herrschaft kommt', und sie behandeln die Araber feindselig und grasam, verkürzen ihr Recht auf unredliche Weise, beleidigen sie ohne jeden genügenden Grund und rühmen sich solcher Taten noch; und niemand tritt gegen diese verächtliche und gefährliche Neigung auf.» (Çevirisi: «Ve kardeşlerimiz Filistin'de ne yapıyorlar?... Göçmeni oldukları ülkede hizmetkârdılar ve kendilerini birden sınırsız bir özgürlük içinde buldular, başıboş bir özgürlük içinde... Bu âni değişiklik, onlarda, 'hizmetkâr efendi olduğunda' her zaman görüldüğü gibi, bir despotizm eğilimi yarattı ve onlar Araplara düşmanca ve zalimane muamele ediyorlar, haklarını mantıksız bir biçimde sınırılıyorlar, yeteri kadar sebep olmadan hakaret ediyor ve bir de bu türlü davranışlarıyla övünüyorlar; ve kimse de böylesine âdi ve tehlikeli bir eğilime ses çıkarmıyor.» L.M.C. van der Hoeve Leonhard, «The Truth About the Palestine Problem,» **Selected Essays on the Palestine Question**, op. cit. s. 13'ten Acham Haam, **Am Scheidewege**, Erster band, Berlin, 1923, s. 107.
- (20) İsrail Cohen, **A Short History of Zionism**, London, Frederick Muller Co., 1951, s. 47; Leonard Stein, **Zionism**, London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., 1923, s. 62.

larında olan Filistin'de bir Yahudi devletiydi. Zâten, Basle Kongresi sonunda Theodor Herzl de «Basle'de Yahudi Devletini kurdum» diye yazmıştı.²¹ Herzl'e göre, düşünülen devletin sınırları kuzeyde *güney Anadolu dağlarından güneyde Süveys Kanalına kadar uzanacaktı.*²² Başka bir seferinde «Nil'den Fırat'a» biçiminde tanımlamıştı.²³ 1899'da Davis Triestsch adlı başka bir Siyonist de Herzl'e şu öğütte bulunuyordu: "... Basle Programında, mutlaka, «Büyük Filistin» ya da «Filistin ve komşu topraklar» sözleri yer almalıdır yoksa işin anlamı kalmaz. On milyon Yahudiyi 25,000 km²'ye sokuşturmak mümkün değildir."²⁴ Bütün dünya Yahudileri Filistin'e gelmeli, orada kurulacak devletin sınırları da bu ölçüde *büyümelidir. Siyonizm Filistin'in dışında yaşayan Yahudileri diaspora, yâni «menfada» kabul ediyordu.*²⁵

Herzl Yahudi sorununun kökünde anti-Semitizmin yattığı, Yahudilerin de bir ulus olduğu ve sorunun Yahudileri tek bir devlette toplamakla çözüleceğine dair düşündüklerini *Der Judenstaat*'ta (1896) belirtti. Devletin kurulacağı toprakları silâhla almayı öneriyor,²⁶ bu uğurda basın âlemi ve maliye dünyasındaki Yahudi varlığından, sömürgeci devletlerin rekabetinden, kiliselerle hükümetlerin çekişmelerinden, yeni çıkacak bir Avrupa savaşından. Türkiye'nin bölüşülmesinden ve rüşvetten faydalanmayı düşünüyordu.²⁷

Siyonist hareket bir devlete hazırlık olarak birtakım örgütler de kurdu. Dünya Siyonist Örgütünün belgesel dernekleri, bu der-

(21) Cohen, *op. cit.*, s. 11, 47-48.

(22) *The Diaries of Theodor Herzl*, çev. Marvin Lowenthal, New York, Dial Press, 1956, s. 124.

(23) Raphael Patai, der., *The Complete Diaries of Theodor Herzl*, New York, Herzl Press, 1960, C. II, s. 711.

(24) Oskar K. Rabinowicz, *A Jewish Cyprus Project*, New York, Herzl Press, 1962, s. 17.

(25) Amerikan Judaizm Konseyi (*The American Council for Judaism*) Siyonizme karşı bir örgüt olup, İsrail'in bütün dünya Yahudiliği adına konuşmasını protesto etmektedir.

(26) Christopher Sykes, *Two Studies in Virtue*, New York, 1953, s. 161.

(27) Marvin Lowenthal, *The Diaries of Theodor Herzl*, *op. cit.*, New York, 1956 ve T. Herzl, *Gesammelte Zionistische Werke*, C. IV'de ki «dizin»de Nuri Bey, Nevlinski ve Lippay adlarına bak. Herzl Papa ile de rüşvet vererek konuşmuştu. Lowenthal, *op. cit.*, s. 416-419; Herzl, *op. cit.*, C. III, s. 66. «Qui veut la fin, veut las moyens.» (Hedefe varmak isteyen, ona ulaşan yolları da ister.) *Ibid.*, s. 77.

neklerin federasyonları, örgütün Kongresi, Genel Konseyi ve Merkez Yürütme Kurulu vardı. Bütün bunlar Basle'da kurulmuştu.²⁸

Filistin Araplarına gelince : Herzl'in bir yayınına göre, «Yahudi devleti»nde onlara eşit haklar verilecekti. Herzl *Der Judenstaat'* da böyle diyordu. *Günçe (Tagebücher)* adlı yayınında ise, Filistin'de toprakların asıl sahiplerinin elinden yavaş yavaş alınmasını ve asla geri verilmemesini öneriyordu. Yerli Arapları kastederek «fakir halk»ın toprağın yılan gibi zararlı hayvanlardan temizlenmesinde kullanıldıktan sonra, «gizlice» (*unbemerkt*) sınır-dışı edileceğini, onlara çalışacak iş verilmeyeceğini yazıyordu. Öte yandan, Yahudi olmayanları Siyonizme kazanmak için yazdığı *Altneuland'* da ise, ileride kurulacak Yahudi devletinde mutlu Araplar tabloları çiziyordu. Bu kitabını bitirmekte olduğu bir sırada, 1901'de İstanbul'a giderek Sultandan bir ferman koparmayı denedi. Bu fermana göre, Suriye ve Filistin'de yerleşmek için bir Yahudi-Osmanlı Kolonizasyon Birliği (*Jüdisch-Ottomanische Land-Companie zur Beseidelung von Palästina und Syrien*) kurulacaktı. İşte, Herzl'in hazırladığı bu ferman taslağının Üçüncü Maddesine göre, Yahudilere yerli halkı sınır-dışı etme hakkı tanınacaktır.²⁹ Herzl Osmanlı Sultanından bu fermanı alabilmiş olsaydı, yerli Arapları Filistin'den çıkarma hakkını da hukuken elde etmiş olacaktı. Filistin'de daha sonra kurulan Yahudi devleti bu hedefini hukuken hiçbir zaman elde edemedi, fakat uyguladığı politika her zaman yerli Arapları kendi topraklarından çıkarmak oldu.

Siyonizm ilk diplomatik çabalarını Osmanlı İmparatorluğuna yönelttiyse de, çok sayıda yerleşmeyi gerçekleştirmek için başka ülkelere de baş vuruldu. Almanya'nın himayesinde Filistin'de bir yerleşme tasarısı Alman İmparatoruna da sunuldu. İngilizlere de Sina Yarımadasına yerleşmek için bir teklif yapıldı. Bu çabaların hiçbiri başarıya ulaşamadı.

Herzl'in 1901'de Osmanlılar nezdindeki girişimi başarılı olmadıysa da, aynı yıl yer alan Beşinci Siyonist Kongresinde bir Yahudi Ulusal Fonu kurulmuş ve bunun tüzüğüne göre, Filistin'de

(28) Daha sonra, Siyonist Örgüt şunları da kurdu : Yahudi Yerleşme Tröstü (1898), Yerleşme Komisyonu (1898), Yahudi Ulusal Fonu (1901), Filistin Dairesi (1908) ve Filistin Toprak Geliştirme Fonu (1908). Bütün bunlar Filistin'e yerleşme sürecini tasarlayacak, paraca destekleyecek, denetleyecek ve daha önceki gelişigüzel yerleşme kargaşalığını önleyecekti. Sayegh, *op. cit.*, s. 6.

(29) Leonhard, *op. cit.*, s. 15-16.

ele geçirilen ya da satın alınan toprakların Yahudi olmayanlara satılmayacağı ya da icara verilmeyeceği kararlaştırılmıştı. Bu topraktan altı yıl sonra, 1907'de Filistin'de ilk *kibbutz*, yâni «kollektif» tarım birliği kuruldu ve böylece yerli Arapların Yahudilere ait topraklarda çalıştırılmaması ilkesi de uygulanmağa başlandı. Arap işçi çalıştırmama ilkesini Arap ürünlerini satın almama ilkesi izledi.³⁰ Bu ikincisini de yerleşen Yahudilerin askerî bir disiplin altına sokulmaları, Yahudi topluluklarının askerî eğitime tâbi olmaları zorunluluğu izledi.³¹ Bu sonuncu adımın teorisine gene Herzl'de rastlanıyorsa da, uygulamanın ilk nüvesi iki kişi arasındaki bir konuşmadan doğmaktaydı. Bunlardan biri Yahudilerin silâhlanmasına taraftar değildi; Araplar silâhla kışkırtılacak olursa, bu topraklarda barışın barınamayacağını söylüyordu. Öteki genç adam silâh ve kuvvetin Yahudileri birtakım hedeflere ulaştıracağını savunuyordu. Birinci adam Filistin'den ayrılıp Paris'e gitti; ikincisi David —David Ben Gurion— Filistin'de kaldı.³²

Yahudilerin Filistin'de yerleşmeleri, ele geçirdikleri toprakları Araplara hiçbir yoldan geri vermemeleri, o topraklarda Arapları çalıştırmamaları, Arap ürünlerini boykot etmeleri ve bir de silâhlanmaları Filistinli Araplar arasında beklenen rahatsızlığı yarattı.³³ Araplar onları kendi topraklarından çıkarmak isteyenlerle karşı karşıya olduklarını anlamak zorundaydılar.

Birinci Cihan Savaşında Osmanlı İmparatorluğu Almanya'nın müttefiki olarak savaşa girince, Orta Doğu sahnesine, dolayısıyla Filistin'e yeni bir unsur getirdi: Araplara-bağımsızlık vaadi. İngiltere, Filistin dahil olmak üzere, Arapların oturdukları topraklar üstünde Arap egemenliği vaadiyle Osmanlı İmparatorluğuna karşı Orta Doğu cephesinde yürüttüğü savaşta Arap desteğini kazanmak istiyordu.³⁴

(30) Esco Foundation for Palestine, Inc., *Palestine*, New Haven, 1947, C. I, s. 559-560 ve C. II, s. 1160-1165.

(31) Moshe Perlman, *The Army of Israel*, New York, 1950, s. 12.

(32) Robert St. John, *Ben Gurion*, New York, 1959, s. 31-32.

(33) S.M. Perlmann, *Chapters of Arab-Jewish Diplomacy: 1918-1922*, New York, 1944, s. 126.

(34) Sir Henry MacMahon ile Mekke Şerifi Hüseyin arasında Temmuz 1915-Mart 1916 tarihleri arasındaki yazışmalar için bak: *Command Paper*, 5957, 1939. Bu vaadlere Filistin'in de dahil edilmiş olduğu gerçeği için bak: Cmd. 1700 (1922). Ayrıca: *Documents on British Foreign Policy: 1919-1939*, First Series, C. IV, 1919, London, 1952, s. 343-345; Ramsay MacDonald, «Zionism and Palestine», *The Contemporary Review*, (April 1922), s. 434; Kirk, *op. cit.*, s. 146.

Bu gelişmeyi Siyonizm de, tabii, izlemekteydi.³⁵ Siyonist örgüt büyük devletlerin hepsiyle teması sürüyor, olanakları Yahudiler açısından genişletme yollarını araştırıyordu. Bütün taraflara kurulacak bir Yahudi devletinin faydaları ve yardımları anlatılıyordu.³⁶ Yahudi devletini kurabilmek için emperyalizme açık çekler veren Çaim Weizmann, *Manchester Guardian* gazetesi yayın müdürü C.P. Scott'a daha 1914'de yolladığı bir mektupta diyordu ki: «Filistin İngiliz etki alanı içine düşecek olur ve İngiltere orada Yahudilerin yerleşmesini desteklerse, yirmi-otuz yıl içinde oraya bir milyon Yahudi yolladıktan başka... Süveyş Kanalı'nı da çok etkin biçimde koruyabiliriz...»³⁷ Müttefikler Filistin'de Yahudiler için bir ulusal yurt kurulması yolunda kolaylıklar gösterecek olurlarsa, Yahudilerin de bunun karşılığında savaş içinde Müttefik dâvâsını destekleyeceklerine dair söz verdikleri Lloyd George tarafından ifade edilmişti.³⁸ Öte yandan, gene Weizmann, bir ara, İngiliz Dış İşleri Bakanlığı yetkililerine Siyonistlerin Almanları desteklemeğe başlama ihtimalinden de söz etmişti.³⁹ Bu bir çeşit «tehdit»ten başka, Amerika Birleşik Devletleri'nin de, Siyonist Yargıç Brandeis'in büyük nüfuzundan faydalanarak, Müttefikler safında savaşa katılması ihtimali üstünde de duruldu.⁴⁰

İngiltere'nin Birinci Cihan Savaşına kadarki Orta Doğu politikası zayıf bir Osmanlı İmparatorluğunun Asya'da korunması merkezindeydi. İngiltere'nin bu çevredeki çıkarları, yâni Süveyş Kanalı ve Hindistan'a giden yol üstünde başka rakip Avrupa devletinin bulunmaması siyaseti için, Orta Doğu'nun bütün emperyalist ülkelerce bölüşülmesi yerine zayıf bir Osmanlı Devleti daha yararlıydı. Ama Türkiye'nin Birinci Cihan Savaşında İngiltere'nin karşısında ve Almanya'nın yanında yer alması savaştan sonra yeni yolların denenmesi gerektiğini gösteriyordu.

(35) Örneğin, Lloyd George'un sözleriyle «ateşli bir Siyonist» (op. cit., C. II, s. 1192) olan Herbert Samuel kabine üyesi olarak Araplara yapılan vaadleri bilmekteydi.

(36) George Kirk, **The Middle East in the War: 1939-1946**, London, Survey of International Affairs, 1954, s. 246, dn. 1.

(37) Alan R. Taylor, **Prelude to Israel**, New York, Philosophical Library, 1959, s. 12.

(38) 1937 Peel Komisyonu raporundaki ifadeden. Cmd. 5479, s. 17.

(39) Stephen Wise ve Jacob de Haas, **The Great Betrayal**, New York, 1930, s. 37.

(40) Brandeis Amerikan Başkanı Woodrow Wilson'un çok yakını olarak biliniyordu. Bir seferinde Başkana bir mahkeme dâvasında büyük yardımcı olmuştu.

Araplarla Türkiye'ye isyan karşılığında 1915'de bir anlaşma yapıldıktan başka, 1916'da İngiltere ve Fransa arasında Osmanlı topraklarının bölüşülmesini onaylayan başka bir andlaşma daha yapıldı. Bunlardan birincisini kısaca hatırlayalım : Araplar adına Mekke Şerifi Hüseyin ile İngiliz Hükûmeti adına hareket eden İngiltere'nin Mısır'daki Yüksek Komiseri Sir Henry MacMachon arasında Temmuz 1915 - Mart 1916 tarihlerinde yazışmalar oldu. Kısa- ca «Hüseyin-MacMahon Yazışması»⁴¹ diye bilinen bu yazışmalar sonunda İngiltere Araplara kendi oturdukları topraklarda bağımsızlık vaadetti. Bu vaadlere Filistin de dahildi.⁴² Sonraları, Filistin'in bağımsızlık vaadilen topraklara dahil edilip edilmediği tartışıldı durdu. Bu konuyu incelemekle görevli olarak 1938'de kurulan Maugham Komisyonu «Majestelerinin Hükûmeti Filistin'de yaşayanların istekleri ve çıkarlarına bakmadan Filistin'i elden çıkarmakta serbest değildir» diyordu.⁴³

Bu konuda en yeni kanıt 1964'de bulunmuştur. Paris Barış Konferansında Amerikan Heyetine Türkiye sorunlarında danışmanlık yapmış olan Prof. William Linn Westermann'a ait belgeler arasında bu konuyu aydınlatan bir açıklama vardır. Bu belgeler ölü- münden sonra açıklamak üzere Amerika'da Stanford Üniversite- sine teslim edilmişti. Belgelerin birinde şu önemli kayıt vardı : «Filistin'le ilgili olarak, Majestelerinin Hükûmeti Sir Henry Mac- Mahon'un 24 Ekim 1915'de Şerif'e yazdığı mektupla, bu toprakları da Arap bağımsızlığı sınırları içine sokmayı taahhüt etmiştir».⁴⁴

Müttefiklerin Araplara çeşitli zamanlarda türlü garantiler ver- dikleri açıktır. «Kurtuluşları garanti» edildi, «yerli halkın serbest seçimine dayanarak... ulusal hükûmetleri»ni kuracakları söylendi, Arap bağımsızlığının «hemen» tanınacağı belirtildi ve «tarafsız ve eşit adalet uygulanacağı» açıklandı.⁴⁵ İngiliz taahhüdüne inandılar ve savaştan sonra İngiliz ve Fransızların onları boyunduruk altına alabileceklerini düşünmediler.

(41) Cmd. 5957.

(42) Mersin ve İskenderun ve Şam, Hums, Hama ve Halep'in batısında bulunan ve Arap olduğu söylenemeyecek olan Suriye toprakları bu sınırların dışında bırakılacaktı. Bunlar Şerif Hüseyin'in çizdiği sınırlardı.

(43) Cmd. 5974, Annex C, s. 30-38.

(44) «Light on Britain's Palestine Promises», **The Times**, London, 17 Nisan 1964.

(45) Joseph M. N. Jeffries, **Palestine : the Reality**, New York, Longmans, Green and Co., 1939, s. 237-238.

Zaten, İngiliz Hükûmeti Araplara bağımsızlık vaadettikten hemen sonra bu vaadlerle çelişen iki gizli andlaşma imzalamıştı bile: Arap topraklarını fiilen İngiltere ve Fransa arasında bölen Sykes-Picot Andlaşması (1916)⁴⁶ ve Balfour Bildirisi (1917). Bu andlaşmaların metinlerini 1917'de iktidara gelen Bolşevikler kapitalist Batı'nın iki-yüzlülüğünü göstermek için açıkladılar. İngilizlerin Arap bağımsızlığı yolundaki teminatının mürekkebi kurumadan yapılan ve iki görüşcünün ismiyle anılan Sykes-Picot Andlaşmasına göre, bugünkü Saudî Arabistan ve Yemen diye bilinen topraklarda bağımsız bir Arap devleti kurulacak, Fransa Suriye ve Lübnan'ı, İngiltere de Irak ve Ürdün'ü yönetecek ve Filistin'in bazı kısımları «uluslararası yönetim» altına sokulacaktı. Bu anlaşma Araplara bağımsızlık tanımıyor, önceki anlaşmaları çiğniyor, Arap topraklarını emperyalist devletler arasında nüfuz bölgelerine bölüyordu.⁴⁷ Bu andlaşma o zamanki İngiliz Başbakanı Lloyd George'un, tabii, bilgisi dahilinde imzalanmıştı. Fakat o bile bunu «aptalca bir belge» sözleriyle niteleyerek, Sir Mark Sykes gibi birinin böyle bir şeye nasıl olup da imzasını bastığına hayret ediyordu.⁴⁸

III. BALFOUR BİLDİRİSİNİN ÖNEMİ

1917 Balfour Bildirisi de Filistin'i Arapların elinden alan başka önemli bir adımdı. Bu bildirinin kaleme alınmasında birkaç unsurun etkisi oldu. Bütün dünya Yahudilerinin desteğini İngilizler yararına kazanma, Yahudilerin buldukları ülkelerde hükümetler üstünde etki yapmaları isteği de rol oynadı.⁴⁹ Sir Wins-

(46) E. K. Woodward ve R. Butler, **Documents on British Foreign Policy: 1919-1939**, First Series, C. IV, s. 241-251.

(47) George Antonius, **The Arab Awakening**, London, Hamish Hamilton, 1938, s. 248.

(48) David Lloyd George, **Nemesis of the Peace Conference**, New Haven, Yale University Press, 1939, s. 664-665.

(49) Amerika Birinci Cihan Savaşına henüz katılmadan önce İngiliz Dış İşleri Bakanlığından Sir Mark Sykes kabineye Amerika'yı Müttefikler yanında görmesini istediği zaman James Malcolm şunları söylemişti: «Yanlış yoldan gidiyorsunuz. Birleşik Devletler başta olmak üzere, heryerdeki bazı siyasî Yahudilerin sempatisi ancak bir şekilde kazanılabilir; o da Filistin'i onlara vermekle». Malcolm'un Yahudilerin nüfuzunu çok abartmış olmasına rağmen, İngilizlerin böyle bir nüfuzun varlığına inandıkları anlaşılmaktadır. Sami Hadawi, **Palestine in Focus**, Beirut, Palestine Liberation Organization Research Center, 1969, s. 20'den James Malcolm, **Origins of the Balfour Declaration**, s. 2-3.

ton Churchill'in bu bildiri hakkında «hiçbir maddî ya da manevî yardımın ihmal edilemeyeceği bir sırada, ortak bir dâva yararına alınan pratik bir tedbir»⁵⁰ dediği nakledilmektedir. Ayrıca, İngiltere'de 1916 andlaşmasını Fransızları Süveyş Kanalı yakınlarına getiren bir yol olarak değerlendirenler de vardı. Osmanlı İmparatorluğunun yenilgesinden sonra Filistin'in uluslararası statüye sokulması gibi gelişmeler Orta Doğu'daki, özellikle Mısır'daki İngiliz çıkarlarını tehlikeye atacaktı. 1917 yılının başlarında yeni İngiliz Kabinesi 1916 andlaşmasının bazı hususlarından kurtulma yollarını araştırırken, Filistin'de İngiliz desteğini arayan Siyonizm de yeni bir müttefik bulmuş oldu. O sırada Filistin'de yerleşmiş olanlar bütün dünya Yahudilerinin % 1'iyken ve ellerindeki Filistin toprakları bütün toprakların % 2.5'unu geçmezken,⁵¹ savaşın yarattığı yeni koşullar Siyonizm ile İngiltere arasında yeni bir ittifak olanaklarını yaratmıştı. Nedenleri ne olursa olsun, Balfour Bildirisini ünlü bir Yahudi yazar olan Arthur Koestler şöyle tanımlıyordu: «Bir devletin başka birine üçüncü bir ulusun toprağını vermesi».⁵²

Muğlak ifadeli bir Balfour Bildirisi Araplara yapılan bütün vaadleri boşa çıkarıyordu. Bu bildiri hazırlanış ve muhteva açılardan üstünde durulması gereken çok önemli bir belgedir. 2 Kasım 1917 tarihli olup, İngiliz Dış İşleri Bakanı A.J. Balfour tarafından İngiliz Yahudisi Baron Lionel Walter Rothschild'e yollanan bir mektuptur. İki kısa giriş ve bitiriş cümleleri dışında, İngilizce aslı hepsi altmış-yedi kelime olan metin şöyledir :

«Kabineye sunulmuş ve onaylanmış olan aşağıdaki sempati bildirisini Majestelerinin Hükûmeti adına size iletmekle bahtiyarım :

«Filistin'de bulunup da Yahudi olmayan toplulukların medenî ve dinî haklarına ya da Yahudilerin herhangi bir başka ülkede haklarına ya da siyasî statülerine hâlel getirebilecek hiçbir şeye sebebiyet vermeyeceği açıkça anlaşılacak şartıyla, Majestelerinin Hükûmeti Filistin'de Yahudi halkı için bir ulusal yurt kurulmasını sempatiyle karşılamakta ve bu amaca varılmasını kolaylaştırmak için azamî çaba göstereceğini belirtmektedir.

(50) Wise ve Haas, *op. cit.*, s. 288.

(51) Sayegh, *op. cit.*, s. 8.

(52) Aida Karaoğlan, *The Struggle Goes On*, Beirut, Palestine Research Center, 1969, s. 97.

«Bu bildiriyi Siyonist Federasyonun bilgisine sunarsanız memnun olurum».⁵³

Balfour Bildirisi savaşın sonuna kadar Araplardan saklandı. Bildiriyi iyi hazırlanmamış, aceleye gelmiş bulanlar oldu. Fakat dikkat etmek gerekir ki, metnin kısalığına rağmen, hazırlanması çok zaman almış, bildiri defalarca değişmiş, metin Amerika ve İngiltere arasında mekik dokumuş ve her kelimesi üstünde uzun tartışmalar, yazışmalar olmuştur. İfadelerde muğlaklık varsa, bu durum alelâde hazırlamadan ötürü değildir, kasıtlı olarak böyle kalem alınmıştır. İngiliz Hükûmeti her kelimenin çeşitli merkezlerde nasıl anlaşılacağına uzun uzadıya tartarak, değişiklik yapmış ve son olarak yukarıdaki metinde karar kılmıştı.⁵⁴ Londra'da yazılan ibareler Amerika'da Siyonist Örgütünce elekten geçirilmiş, onlarca yapılan değişiklikler İngiliz Dış İşleri Bakanlığında dikkatle incelenmişti. Bu kısacık bildiri iki yılda tamamlandı. Altında Balfour'un imzası varsa da, okadar çok kimse metne müdahalelerde bulundu ki, bildiri kollektif bir çabanın, hattâ okyanus-aşırı ortaklaşa bir gayretin sonucu oldu.

Yalnız bildirideki fikirler değil, kelimeler bile tartılmış olduğundan, metinden şu sonuçlar çıkarılabilir sanırım : Balfour Bildirisinde tesadüfî bir fikir ya da kelime yoktur; kelimelerdeki farklılıklar ve —varsa— muğlaklık maksatlardır. Bu bildiri hakkında 1917'den çok fazla ilerisinin koşullarını görmeme ya da yeteri kadar açık olmama gibi değerlendirmeler yapıldığından, bu noktanın daha başlangıçta açıklığa kavuşması önemlidir. 1917 yılında yazılmış olan mektuba yalnız o zamanki İngiliz Hükûmeti değil, ondan sonraki hükûmetler de sahip çıkmıştır.

(53) «I have much pleasure in conveying to you, on behalf of His Majesty's Government the following declaration of sympathy which has been submitted to and approved by the Cabinet :

«His Majesty's Government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people, and will use their best endeavours to facilitate the achievement of this object, it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country.

«I should be grateful if you would bring declaration to the knowledge of the Zionist Federation». Cmd. 5479, **Report of the Palestine (Peel) Commission**, 1937, s. 22.

(54) J. M. N. Jeffries, **The Balfour Declaration**, Beirut, the Institute for Palestine Studies, 1967.

Bildiri 9 Kasımda açıklandı. Metin o günkü gazetelerde yayınlandı. Yaratılmak istenen genel kanı bunun İngiliz Hükûmetinin bir kararı, siyaseti ve garantisi olduğuydu. Konu Araplara da böyle sunuldu; İngiliz halkına da. Oysa, birçok ülkelerdeki Siyonistlerin yazıp bozup düzelttiği bu metin İngiltere'nin tercihi gibi sunulmuştu. Hele bunun çoğunun Siyonistler tarafından yazılmış olduğu Araplardan gizlenirken, metni İngiltere'nin kutsal bir vaadi, yerine getirilmesi gereken bir namus sözü gibi göstermek savunulacak bir tutum değildir.

Şimdi, bildirinin incelenmesine geçelim : Bildiri «Filistin'de Yahudi halkı için bir ulusal yurt» kurulmasından söz ediyor. Bu «ulusal yurt» kelimelerinin ilk harfleri bazı yayınlarda büyütülmektedir. Kelimeler baştaki harfleri büyütme suretiyle ya da başka yollardan nasıl oynanırsa oynansın, bu iki kelimenin yerleşmiş bir anlamı yoktur; yâni kesin bir taahhüdü ifade etmemektedir. Bu sözler Filistin'de bir Yahudi devleti kurulacağı anlamına gelmez. Yoksa metinde pek âlâ «Yahudi devleti» deyimini kullanılabılırdi. Aslında, bu iki kelime o sıralardaki Siyonist yayınlardan alınmıştır. O zamana kadar ne anlama geldiği kesin olarak bilinmediğinden, türlü biçimde yorumlayabilmek için mahsus metne sokulmuş ve muğlaklığından gerektiğinde fayda temin edilmesi düşünülmüştür. Metnin daha ilk cümlesinde bu mektubun bir «sempati bildirisi» olduğu ileri sürülmekteyse de, hangi fikre sempati duyduğu açıkça belirtilmemektedir. İngiltere bu muğlaklığı bilerek yapmış, Siyonistler ise, kastedilenin bir Yahudi devleti olduğunu ilân etmişlerdir. İfade herkese dilediği biçimde yorum yapmağa olanak sağlamaktadır. Okadar ki, Siyonistler bildirinin açıklanmasından hemen sonra Filistin'de bir Yahudi devletin kurulmasını beklemede kendilerini haklı görmüşlerdir. Oysa, İngiliz Hükûmeti bu muğlak ifadelerle kendi için açık kapılar bırakmış ve İngiltere'de ya da dünyaya kamu oyunda siyasî Siyonizmle böylesine resmî bir ittifak ciddî olarak eleştirildiği takdirde, geri dönebilmek için imkânlar hazırlamıştır. Bildiride öyle anahtar kelimeler vardır ki, istenirse Siyonizmle dostça bir ilgi kuran fakat hiçbir resmî garanti veremeyen bir belge olarak da yorumlanabilir. Herhalde, «sempatiyle karşılamak» deyimindeki «karşılamak» kelimesinin bir taahhüd, bir hukukî zorunluluk olarak yorumlanması pek zordur. Burada belirtilen yalnızca bir «ilgi» olarak da pek âlâ anlaşılabilir. Ama Siyonizmin Filistin için tasarladıklarınının gerçekleşmesini isteyen, gerçekleşmezse yalnız üzüntü ifade edecek olan bir ilgi.

Bütün bunlara rağmen, İngiltere ile Siyonizm birlikte hareket etmeğe kararlı oldukları, çıkarları arasında bir paralellik doğduğu kuşku götürmez. Fakat bu iki güç birbirine omuz vererek yürürken bir engel çıkacak olursa ittifakın bozulacağı da anlaşılmaktadır. İşte, bundan ötürü İngiliz Hükûmeti metin daha tasarı halindeyken kelimeleri oynatarak açık kapılar bırakmıştır. Öyle ki, Siyonistler İngiliz Hükûmetini kendi siyasetleri uğruna kullanmış olduklarına inanırken, İngiliz Dış İşleri Bakanlığı da Siyonist ustaları oyuna getirdiği kanısındaydı.

O kısa cümlede bir başka ibare daha : «... Majestelerinin Hükûmeti... bu amaca varılmasını kolaylaştırmak için azamî çaba göstereceğini belirtmektedir.» Burada da «kolaylaştırma» deyiminden kesin bir garanti anlaşılmamakta, bir yardım isteğinin «pasif» mi kalacağı, yoksa «aktif» bir eyleme mi döküleceği, dökülecekse, bunun hangi yolla olacağı belli olmamaktadır.

«Filistin'de bulunup da Yahudi olmayan toplulukların medenî ve dinî haklarına ya da Yahudilerin herhangi bir başka ülkede haklarına ya da siyasî statülerine hanel getirebilecek hiçbir şeye sebebiyet vermeyeceği açıkca anlaşılmak şartıyla...» ibaresi ise, bildiri- nin asıl tercihi ve niteliğini açığa vurmaktadır. Bu ibare gûya Arap haklarını korumak için konmuştur; gûya Filistin Arapları için bir garanti vardır. Bu nokta Araplara ,İngiliz halkına ve dünya kamu oyuna böyle sunulmuştur.

Önce, Filistin nüfusunun büyük çoğunluğunu meydana getiren Araplar «Yahudi olmayan topluluk» kelimeleriyle geçiştirilmektedir. Bildiri açıklandığında Filistin nüfusunun % 91'i (hattâ, bazı kaynaklarda % 92) Arap, yâni burada «yahudi olmayan topluluk» diyerek adları bile anılmayan insanlardı.⁵⁵ Kısaca, Filistin bir Arap ülkesiydi; Yahudiler de şurasına, burasına pek küçük bir azınlık olarak serpiştirilmişlerdi. Bu Yahudilerin en az yarısı da son yıllarda gelmişlerdi. Bildiri Arap haklarını koruyormuş gibi bir edâ içinde halkın büyük çoğunluğunun Arap olduğunu bile saklıyordu. Arapları «Yahudi olmayan topluluk» biçiminde tanımlamak taraf tutuşun açık bir ifadesidir. Böyle bir tanım İngiltere'ye «İngiltere» dememek için «Manş'ın ötesindeki iki adada yaşayıp Avrupalı olanlar» demeğe, akli başında insanları «düşünenler grubunda akıl hastahanesinde olmayanlar» ya da sıhhatli kişileri «yatağa düşüp hastalanmamış olanlar» diye anlatmağa benzer. Bu ifade Filistin'deki

(55) Filistin nüfusu 670,000'di; bunun 55,000-60,000'i Yahudi, gerisi Araptı.

Arap-Yahudi oranını gizlemek için seçilmiş ve kullanılmıştır. Bu, kamu oyunu yanıltma, aldatma siyasetidir. İlgililerin bile Osmanlı İmparatorluğunun parçalanmasından sonra Filistin adı verilen yerde kaç Arap, kaç Yahudi olduğunu bilmeleri beklenemez. Sokaktaki adamın kendine verilen bilgiyi kabulleneceği kuşkusuzdur.

Ne var ki, Arap haklarını koruma edâsı içinde olan bu ibaredeki yanıltıcı kelimeler yalnız bundan da ibaret değildir. Bildiride yüzyıllarca bu topraklarda yaşayan Araplar «Filistin'de bulunup da...» kelimeleriyle geçiştirilmektedir. Sanki Filistin'in asıl halkı ezeldenberi Yahudilerdir de, kıyıda köşede de herhalde Arap oldukları anlaşılan birilerine rastlanmıştır. Nüfusun % 91'ini meydana getirenler orada yalnızca «bulunmak»la yetinmez, oranın sahibidirler de; herşeyinde de % 91 hakları vardır. Sonra, «topluluk» sözü de küçümseyicidir. Bildiriyi okuyup Filistin hakkında doğru bilgiye sahip olmayanlar, orada bir Yahudi çoğunluğun yanbaşında birtakım başka ırk kalıntılarının da bulunduğu hükmetmekte ve onların haklarını da korumak isteyen İngiltere'nin ek garantiler verdiğini kolaylıkla sanabilir.

Bildiride Arapların varlığı gizlenmekle kalmamış, aslında bir hak verilmesi de sözkonusu olmamıştır. Yalnız «medenî ve dinî hakların» sözü edilmektedir. «Medenî haklar»dan ne anlaşıldığı açıklanmamıştır. Tanımlanmayan bir hak garanti edilemez.⁵⁶ Dinî hakların garantisi ise, pek büyük bir şey değildir. Arap «haklar»ının böylesine zayıf tutulmasında Siyonist etkisinin ağır bastığı ve Amerikan Siyonistlerinin rolünün büyük olduğu tahmin edilebilir.⁵⁷

Bundan başka, bildiride Yahudi hakları sözkonusu olurken «siyasî» kelimesinin eklenmiş olduğuna dikkat etmek gereklidir. Bu önemli bir ilâvedir. Arap çoğunluk için belirsiz bir «medenî» hak sözüyle yetinilirken, çok küçük bir azınlık olan Yahudiler için kullanılan «siyasî» kelimesi hakkın cinsini belli etmektedir. Bundan çıkan sonuç Balfour Bildirisini hazırlayanların Filistin'in asıl halkı Araplar için siyasî haklar düşünmedikleridir. Çünkü Arapların burada siyasî hakları olduğu kabul edilecek olsa, aynı yerde Yahudiler için bir «ulusal yurt» sözü etmek ya da bir Yahudi devleti tasarlamak güçleşecektir.

(56) **Harikalar Diyarında Alis** adlı hikâyede Beyaz Kraliçe Alis'e der ki: «Medenî haklarını garanti ederim senin». «Teşekkürler, ama hangi haklar onlar». «Hangisi olduğunu bilmem, ama garanti ederim işte!»

(57) Jeffries, **op. cit.**, s. 14.

Bildirinin «Filistin» üstünde duruşu da tartışmaya değer. Filistin'in apayrı bir ülke, bir devlet olması için coğrafî ve tarihsel nedenler de yoktur. Filistin Araplar için Suriye'nin güney parçasıdır, Osmanlılar için de Beyrut vilâyetinin bir parçası. Toprakları komşularından farklı olmayan, sınırları sun'î, küçük bir yerdir. Ülkenin «kutsallığı» ise, «ulusal» sayılması için yeterli değildir. Filistin, aslında, Suriye'nin bir parçasıdır.

Üstelik, bildiri Filistin'de Yahudilere bir yer verilmesinden söz etmektedir, bütün Filistin'in bir Yahudi yurdu haline dönüşmesinden de değil.⁵⁸

IV. MANDA REJİMİ

Sykes-Picot Andlaşmasıyla Balfour Bildirisinin Bolşeviklerce açıklanmasından sonra Şerif Hüseyin'in İngiltere'den açıklama istemesi üzerine, Araplara önceleri verilen çeşitli teminat yenilendi. Ocak 1918'de «Hogarth mesajı» diye bilinen belgede «Filistin'deki Yahudi yerleşmesine, ancak Arap nüfusun siyasal ve ekonomik özgürlüğüyle uyduğu ölçüde izin verileceği»^{58a} söyleniyor, 8 Şubat 1918 tarihli «Bassett mektubu»nda «Arap halklarının özgürlüğü ve kurtarılması konusuna ilişkin önceki vaadlerin yenilendiği»⁵⁹ belirtiliyor, 16 Haziran 1918 İngiliz Bildirisinde daha önceki Bağdat (19 Mart 1917) ve Kudüs (9 Aralık 1917) bildirilerine bağlı kalınacağı ileri sürülüyor⁶⁰ ve 9 Kasım 1918 İngiliz-Fransız Bildirisinde (Filistin'i de içine alan o zamanki) Suriye ve Mezopotamya (yani Irak)'da yerli hükûmetler kurulacağı açıklanıyordu.⁶¹

Türklerle Mütareke 30 Ekim 1918'de imzalanmıştı. Amerikan Başkanı Woodrow Wilson 8 Ocak 1918 tarihli o ünlü konuşmasında On-Dört Nokta'yı izah ederken Osmanlı İmparatorluğuna ilişkin Nokta XII şunları söylemekteydi: «Bugünkü Osmanlı İmparatorluğunun Türk kısımlarına tam egemenlik verilecek, fakat Türk yönetimi altındaki öteki milliyetlere kesin hayat güvenliği ve hiçbir

(58) Şu değerlendirmenin Winston Churchill'e ait olduğu belirtilmektedir: «Sözkonusu bildirinin hükümleri Filistin'in bütünüyle bir Yahudi Ulusal Yurduna dönüşmesini değil, Filistin'de böyle bir yerin kurulmasını öngörmektedir». Cmd. 1700.

(58a) Antonius, *op. cit.*, s. 268.

(59) Jeffries, *op. cit.*, s. 216-217.

(60) Antonius, *op. cit.*, s. 433-434.

(61) Jeffries, *op. cit.*, s. 237-238.

müdahale olmaksızın bağımsız gelişme fırsatı tanınacaktır».⁶² 30 Ocak 1919'da da, Filistin de dahil olmak üzere, eski Arap vilâyetlerinin Türk yönetimine geri verilmeyeceği Paris'teki Yüksek Komseyce kararlaştırıldı. Mütelikler Araplara yapılan bağımsızlık vaa-dini yerine getirmemek ve 1916 Sykes-Picot Andlaşmasıyla 1917 Balfour Bildirisine daya uygun bir yol izleyebilmek için, «manda» diye bilinen bir sistem uyguladılar. Ama, buna rağmen, Milletler Cemiyeti Misakı mandacı devletin seçiminde ilgili halkların isteklerinin başlıca rolü oynayacağını söylüyordu. Bu kural o halkın «efendi»sinin kim olacağını saptanmasında halka da danışılmasını öngörerek pek sınırlı bir hak getirmekteyse de, 29 Eylül 1923'de manda rejimi Filistin'de resmen kurulduğunda bu sınırlı hakka bile uyulmamış, Filistin halkına herhangi bir şey soran olmamıştı.

Arapların Filistin'de bir Yahudi devleti kurulması fikrini ilk başlarda kabul ettikleri de söylenmekte ve bunun kanıtı olarak da o zaman yeni kurulmuş olan Siyonist Örgütün başkanı olan Çaim Weizmann ile Emir Faysal arasında bir andlaşma gösterilmektedir. Oysa, Balfour Bildirisinde olduğu gibi, Ocak 1919 tarihli Weizmann-Faysal andlaşmasında da bir «Yahudi devleti» sözleri geçmemekte, Andlaşmanın İngilizce metninde de Faysal'ın kendi el yazısıyla ve Arapça olarak şu şart ekli görünmektedir : «Yukardaki maddeleri, Büyük Britanya Hükûmeti Dış İşleri Bakanlığına 4 Ocak 1919 tarihli memorandumunda talep ettiğim bağımsızlık Araplara verildiği takdirde, kabul ediyorum. Fakat en ufak bir değişiklik ya da farklılık olursa, hükümsüz sayacağım bu andlaşmanın tek bir kelimesiyle bile bağlı kalmayacağım...»⁶³ Paris Barış Konferansı sırasında bu andlaşma Faysal'ın ek notu gösterilmeden dolaştırılmıştır.⁶⁴

Bundan başka, tarihe «Frankfurter olayı» diye geçmiş bir olay daha vardır. Amerikan Siyonisti Prof. Felix Frankfurter ve Weizmann gene Paris Barış Konferansında gûya Faysal'ın Frankfurter'e yazmış olduğu bir mektubu elden ele dolaştırmışlardır. Bu mektup sözde Arapların Siyonist hedeflerini paylaştıklarını, onları haklı bulduklarını göstermektedir. Siyonizmi Arapların bile «onaylaması» bu Yahudi akımını büsbütün temize çıkaracaktı. Siyonistler bu

(62) Harry N. Howard, **The King-Crane Commission**, Beirut, Khayats, 1963 s. 5.

(63) David Hunter Miller, **My Diary at the Conference of Paris**, C. III, New York, 1924; ayrıca : Jeffries, **Palestine : the Reality**, op. cit.

(64) Miller, op. cit., C. III, s. 188-189.

mektuba, bu yüzden, çok önem vermekteydiler. Ne var ki, Hoeven Leonhard'ın iddiasına göre, bu mektup sahtedir.⁶⁵

Dünya Siyonist Örgütünün temsilcileri Paris Barış Konferansı Yüksek Konseyi önünde görüşlerini anlatmağa davet olundular. 27 Şubat 1919'da Dr. Weizmann ve Nahum Sokolow 3 Şubatta Konseye gönderilmiş olan resmî Siyonist memorandumunu⁶⁶ hakkında açıklamalarda bulundular. Bu konferansta dolaştırılan Yahudi devleti tasarısına göre, devletin sınırları kuzeyde (Lübnan'da) Sidon, doğuda Hicaz demiryolu yakınından geçip güneyde Akaba Körfezinde biten bir çizgi ve batıda da Akdeniz'di.⁶⁷ Bugünkü haritayla bu tasarı şu demektir : (a) *Filistin*'in bütünü; (b) Sidon kenti, Hermon Dağında Ürdün Nehrinin kaynağı ve Litani Nehrinin güneyi de dahil olmak üzere, *Güney Lübnan*; (c) Kuneitra kenti de dahil olmak üzere, Golan Yükseklikleri, Yarmuk Nehri ve El-Hammah Sıcak Su Kaynaklarını da içine alarak *Suriye*; (ç) Ürdün Vâdisinin tümü, Ölü Deniz ve Amman'ın eteklerine kadar olan yükseklikler, Hicaz demiryolundan güneye Akaba Körfezine doğru (ve Ürdün'ün denizle bağlantısını kesecek biçimde) *Ürdün; Akdeniz'de El-Ariş'ten güneye Akaba Körfezine doğru düz bir çizgi olarak Birleşik Arap Cumhuriyeti*.

Siyonistlerin istekleri bu yöndeyken, bu örgütün hedeflerinin genellikle desteklendiği Amerika Birleşik Devletleri'nde Başkan W. Wilson'un Haziran-Temmuz 1919'da, Filistin ve Lübnan da dahil olmak üzere, bütün Suriye'de inceleme yapmak üzere görevlendirdiği King-Crane Amerikan Komitesi «Filistin'e sınırsız Yahudi göçüyle ilgili ve Filistin'i bir Yahudi devleti yapmayı amaç edinen aşırı Siyonist programında ciddî değişiklikler» yapmayı öneriyor,⁶⁸ bu toprakları bir Yahudi devleti haline sokma fikrinin terkedilmesini ve Filistin'in birleşik bir Suriye devletine dahil edilmesini istiyordu.⁶⁹

(65) Leonhard, *op. cit.*, s. 21. Yazar Hollandalıdır. Bu mektubun sahte olduğunu bu yazısında ifade etmektedir. Bu konunun gene aynı Hollandalı yazar tarafından daha ayrıntılı olarak ele alındığı öğrenilmişse de, bu ikinci yayın ele geçmemiştir.

(66) Memorandum için bak : J. C. Hurewitz, der., *Diplomacy in the Near and the Middle East*, C. II, New York, D. Van Nostrand 1956, s. 45.

(67) Ben Halpern, *The Jewish State*, Boston, Harvard University Press, 1961, s. 303-304.

(68) Howard, *op. cit.*, s. 20.

(69) *Ibid.*, s. 349-352.

Siyonist çevreler resmî açıklamalarında Filistin'i Araplarla birlikte kalkındıracaklarını, onları ülkeden çıkarmaya niyetli olmadıklarını tekrarlıyorlardı.⁷⁰ Ama İngiliz Siyonisti İsrail Zangwill gibileri hemen ülke dışına çıkarılmalarını açıkca teklif ediyordu.⁷¹ İşte, o zaman Filistin baştan sona bir Arap toprağıydı. Suriye'den koparılıp ayrılması için de bir sebep yoktu. Araplar bu ayırma düşüncesini protesto da ettiler. Milletler Cemiyeti Misakına egemen olan ilkenin Filistin'i Araplara vermesi gerekirdi. Siyonizm ulusların kendi geleceklerini tayin ilkesine aykırı hareket ediyordu. Yahudiler için orada bir devlet kurulması İngiliz ve Fransızların Araplara yaptıkları taahhütlere de aykırıydı. Ama İngiltere ve Müttefikler Siyonizmle çıkar birliği içindeydiler. Savaş kazanılmış, Arap desteğı değerini kaybetmişti.

İngiltere, artık Süveyş Kanalının korunmasına yarayacak stratejik bir üs olarak Filistin'e girmeğe karar vermişti.⁷² Filistin'e İngiliz Mandası yerleşince, yöneten yasanın Dördüncü Maddesi «Yahudiler için bir ulusal yerin kurulmasında etkili olabilecek ekonomik, toplumsal ve diğer hususlarda...yardımcı olmak üzere...bir Yahudi örgütünün tanınacağını» da söylüyor ve aynı madde bunun «Siyonist örgütü» olduğunu belirtiyordu.⁷³

Manda 10,163 mil karelik bir toprağı kapsıyordu.⁷⁴ 1918'de nüfus 700,000 kadardı. Bunun 644,000'i Arap (574,000'i Müslüman, 70,000'i Hıristiyan) ve 56,000'i Yahudiydi.⁷⁵ 1922'de toplam nüfus 757,182 (590,000 Müslüman, 83,794 Yahudi, 73,014 Hıristiyan, 9474 ötekiler), 1931'de 1,035,821 (759,712 Müslüman, 174,610 Yahudi, 91,398 Hıristiyan ve 10,101 ötekiler), 1944'de 1,764,000 (1,179,000 Arap, 554,000 Yahudi ve 32,000 ötekiler) ve Mayıs 1948'de 2,065,000 (1,415,

(70) Robert Weltsch, *A Tragedy of Leadership*, New York, 1951, s. 220.

(71) Baron, *op. cit.*, C. II, s. 347.

(72) Anthony Nutting, «The Tragedy of Palestine from the Balfour Declaration to Today», *Selected Essays on the Palestine Question*, *op. cit.*, s. 46.

(73) W. T. Mallison, Jr., *The Legal Problems Concerning the Juridical Status and Political Activities of the Zionist Organization-Jewish Agency: A Study in International and U. S. Law*, Beirut, the Institute for Palestine Studies, 1968, s. 17. Bu araştırma aynı başlıkla ilk olarak şurada yayınlanmıştır: *William and Mary Law Review*, C. IX, No. 3 (İlkbahar 1968), s. 556-629.

(74) Bundan başka Huleh Gölü (5 mil kare), Tiberias Gölü ya da Galilee Denizi (62 mil kare) ve Ölü Deniz'in yarısı (405 mil kare) da buna eklenirse, toplam yüzölçümü 10, 435 mil kare etmektedir.

(75) Hadawi, *op. cit.*, s. 27.

000 Arap ve 650,000 Yahudi) idi.⁷⁶ Böylece, Yahudilerin toplam nüfusa oranı 1918'de % 8 iken, 1922'de % 12'ye, 1931'de % 17'ye ve 1944'de % 31'e çıkmış, Mayıs 1948'de de bu oran muhafaza edilmişti. Yahudi göçünün gittikçe artması bu oran değişikliğinin tek nedeniydi.

1918'de Yahudiler 6,580,755 hektar toprağın 162,500 hektarını ya da % 2.5'unu ellerinde bulunduruyorlardı. Mayıs 1948'de manda rejimi sona erdiği zaman Yahudilerin sahipliğinde olan toprak 372,925 hektara, ya da ancak % 5.67'ye çıkmıştı.⁷⁷

Filistin'de ilk sivil yönetim 1 Temmuz 1920'de kurulmuştu. Ve ilk gelen İngiliz Siyonist Yahudiler önemli mevkilere geçmişlerdi. Balfour Bildirisinin mimarlarından biri olan Herbert Samuel Yüksek Komiser oldu; Norman Bentwinch Başsavcılığa, Albert Hyamson Göçmen Dairesi Başkanlığına ve Max Nurock Hükûmet Genel Sekreter Yardımcılığına getirildi. Bu grubun yaptığı ilk işlerden biri 26 Ağustos 1920'de ilk yıl için Yahudi göç kotasını 16,500 olarak saptamasıdır. Bunu izleyen öteki kanunlar da «Yahudiler için bir ulusal yurt» siyasetine hizmet eder nitelikteydi. İngiliz Hükûmeti Araplara karşı hiçbir sorumluluğu yokmuş gibi hareket ediyordu.

İngiltere, Filistin kapılarını, Arap protestolarına rağmen, çok sayıda Yahudi göçmenine açmış, devlet topraklarını kolonizasyon amacı için Yahudilere vermiş, Siyonist toplulukların kendi okullarını açmalarına, kendi askerî örgütlerini kurmalarına, bunların askerî eğitim görmesine ve yeraltı terörist kuruluşların doğup sergilmelerine izin vermişti. O kadar ki, Filistin'deki Siyonist toplulukları «devlet içinde devlet» olmuşlardı. İngiliz emperyalizmiyle Siyonizmin bu otuz yıllık işbirliği sonunda Filistin'deki Yahudi varlığı bütün nüfusun üçte birine yakın bir orana ulaştıktan başka, yarı-resmî kurumlar ve elle tutulur askerî örgütler de kurulmuş oluyordu.

Buna karşılık, Arapların eleştirisi, müracaat, tartışma, protesto, gösteri ve grevleri para etmeyince, zaman zaman şiddete baş vurma ihtiyacını duydular. İlk Arap ayaklanması Nisan 1920'de oldu; ikincisi Mayıs 1921'de ve üçüncüsü de Ağustos 1929'da yer aldı. 1936-1939 arası ise, bütün Filistin'i saran grev, direnme ve yürüyüşlerle doluydu. Araplar (a) Yahudi göçlerinin durmasını, (b) Arap

(76) **Idem.**

(77) **Ibid.**, s. 28. «Dönüm»e çevirmek için dörtle çarpmak gerektir.

topraklarının Yahudilere transfer edilmemesini ve (c) sayı üstünlüğüne dayanarak Arapların çoğunlukta olacakları bir yerli hükûmet istiyorlardı. Manda rejimi sırasında her Arap başkaldırması İngiliz Hükûmetinin Filistin'e bir Araştırma Komisyonu yollamasıyla sonuçlanıyordu.⁷⁸ Her komisyon da bir siyaset formüle ediyor, «ulusal yurt» sözlerinden ne anladığını açıklıyordu. 1920-1921 ayaklanmaları sonucu kurulan komisyonun açıklaması Churchill Memorandumu olarak bilinmektedir. Bu memorandum «İngiltere'nin İngiliz olması gibi» Filistin'in de Yahudi olmasının hiç düşünülmediğini belirtiyordu.⁷⁹ Passfield Memorandumu 1929 ayaklanmalarından sonra açıklandı; burada da İngiltere'nin Yahudi olmayanların haklarını koruması isteniyordu.⁸⁰ 1939 MacDonald Memorandumu ise, Yahudiler için bir ulusal yer yaratma yolunda şimdiye kadar gösterilen çabanın daha ötesine gitmenin İngiliz çıkarlarına aykırı düştüğünü saptıyordu.

Bu memorandumlardaki öneriler ne olursa olsun, Filistin'deki İngiliz Mandası Siyonizmle ittifak çerçevesinde siyasal bir olaydı. Maskeli bir sömürgecilik olan manda rejimi Siyonizmin hedeflerinin gerçekleşmesi için de bir ara-rejim kanısını uyandırıyor. Arapların buna karşı tavrı, Milletler Cemiyeti Misakında ve türlü Müttefik bildirilerinde ilân edilmiş olan Arap haklarının ihlâline karşı kendini korumağa çalışma tavrıydı. Mandanın ortaya çıkışıyla Siyonistler on yıl içinde Filistin'deki en önemli ekonomik mevkileri ellerine geçirdiler.⁸¹ Bu arada, Arap işçilerine ve Arap ürünlerine boykot,⁸² Arapların kendi topraklarından çıkarılmaları eylemleri sürüp gidiyordu.⁸³ Filistin'deki Yahudi topluluğu kendi içine kapalı, Arapları aralarına sokmayan nitelikte kuruluyordu.⁸⁴ İki topluluk arasında kargaşalıklar başgösterince, bunun kökünde Siyonizmin bu tavrının bulunduğu da saptanmıştı.⁸⁵ Arap halkı her bakımdan tehdit edildiğini gören bütün sınıf ve tabakalarıyla tepki gös-

(78) 1920 Palin, 1921 Kaycraft, 1930 Shaw, 1937 Peel ve 1938 Woodhead Komisyonları.

(79) Cmd. 1700 (Haziran 1922).

(80) Cmd. 3692 (Ekim 1930).

(81) Hans Kohn, **Nationalismus und Imperialismus im Vorderen Orient**, Frankfurt am Mein, 1931, s. 220.

(82) David Ben Gurion, **Rebirth and Destiny of Israel**, New York, 1954, s. 45-83.

(83) Kirk, **The Middle East in the War**, op. cit., s. 235; Richard Crossman, **Palestine Mission**, London, 1947, s. 159.

(84) Arthur Koestler, **Promise and Fulfillment**, London, 1949, s. 34-35, 315

(85) Cmd. 1540, (1921), s. 57.

teriyordu. Siyonist hedeflere varılmasında daha saldırgan bir politikayı Jabotinski gibi «aşırı» denenler açıkça ilân ediyorlarsa da, Weizmann gibi ılımlı görünenler de aynı hedefe daha temkinli varmak istiyorlardı.

1933'de Almanya'da Nazizmin iktidara gelişi ve Yahudilere yapılan mezalim Filistin'i Yahudi göçmenlere daha fazla açtı. Nazi Almanyasında ve onun işgâli altında tuttuğu topraklarda Yahudilerin gaz odalarında kitle halinde öldürülmeleri gibi görülmemiş faşist vahşeti Filistin'e Yahudi göçünü İngiliz kontrolünü güçleştirecek biçimde arttırdı. Yahudilerin hele bu sırada mâruz kaldıkları muamelenin ne derece insanlık-dışı olduğunda şüphe yoktur. Yalnız, bu araştırmada önemli olan nokta bunların bazı yıllar 60,000'inin bu küçük memlekete sel gibi göç ederek Arapları kendi yurtlarında sür'atle azınlık durumuna düşürme tehlikesiydi. Arapların manda rejimine karşı üç yıl süren 1936-1939 ayaklanmasının nedeni de buydu.

Yahudi göçünün hızı ancak 1939'da azalabildi.⁸⁶ Yani bir cihan savaşının başlaması belirtileri karşısında İngiltere Yahudi göçünü ve toprak satın almalarını sınırlamıştı. Bu devlet Mihver'in Araplar arasında dostlar bulabileceğini düşünerek buna karşı tedbirler alıyordu. Sonra, bu yeni eğilimde Arapların 1936-1939 ayaklanmasının da, az da olsa, bir rolü vardı. Öyle anlaşılıyordu ki, Yahudilerin de İngilizlerle tam işbirliği artık sona ermekteydi. Zaten, İngiltere'nin Filistin konusunda Siyonizmle ittifakının nedeni sadece Yahudilerin oraya yerleşmelerini sağlamak değildi; bu ortaklıktan onlar da İngiliz emperyalizmi yararına bazı şeyler umuyorlardı. Siyonizmin orada bir an önce bir devlet kurmak istemesi Filistin'de İngiliz mandasının gereksiz olması demekti. Bu noktada eski ittifakın koşullarında bir değişiklik olacağı meydandaydı.

İngiliz Hükûmeti Balfour Bildirisinde Yahudilere verilen sözün artık yerine getirilmiş olduğuna, bu konuda daha fazla ısrar etmenin İngiltere'nin Araplara yaptığı taahhütleri çiğnemesine (sanki o güne kadar çiğnememiş gibi) sebep olacağına, gelecekteki beş yıl içinde 75,000 Yahudi göçmenine daha izin verildikten sonra bu göçlerin durmasına, bu beş yıl içinde de Yahudilerin yeni topraklar elde etmelerinin engellenmesine ve beş yıl sonunda da kendi kendini yöneten kurumların kurulması gerektiğine karar verdi. «1939 Beyaz Kitabı» diye bilinen MacDonalld Memorandumunu Siyonistler reddetti.

(86) Cmd. 6019 (Mayıs 17, 1939).

Siyonizm hem yeni bir büyük devlet bulmalı, hem de görevini tamamlamış görünen manda rejimine ve mandacı devlete bir son vermeliydi. Siyonizm, bu kez, Amerika'ya döndü. Amerikan kamu oyu bir Yahudi devleti kurulması ve Filistin'in Yahudi göçmenlerine gene ardına dek açılması yönünde hazırlanıyordu. Yahudi devletini artık önceleri «ılımlı» görünen Yahudi ileri gelenleri de istiyorlardı.⁸⁷ Hattâ, bu devletin nasıl kurulabileceği yolunda ortaya atılan çeşitli tasarılar içinde Filistin Araplarının «kendi arzularıyla transfer» olunmaları, yâni kendi yurtlarından kendi istekleriyle (!) çıkarılmaları gibi düşünceler de vardı. Bu arada, Türk-Yunan azınlık mubadelesinde tecrübesi olan bir İngiliz bayan Yahudilerin isteği üzerine bu konuda bir konuşma yapmış ve konuşmacıya İngilizlerin çekilmesiyle yerli Arap halkının bu topraklardan nasıl çıkartılabileceğine dair sorular sorulmuştu.⁸⁸ Zaten, İngiltere'nin göçü kısan yeni kararına karşı Siyonist terör bir yandan gelişirken, öte yandan da Filistin'e çok sayıda Yahudi gizlice kaçırılıp sokuluyordu.

Siyonistlerden gelen şiddet hareketleri *Hagana* ve ondan kopan *Irgun Zvei Leumi* (Ulusal Askerî Örgüt) ve *Stern*'den (İsrail Özgürlük Savaşçıları) doğmaktaydı. *Irgun* 1935'de ayrılmış, *Stern* de ondan 1939'da kopmuştu. *Hagana*'nın kökeni ise 1870'lere, Filistin'de ilk Yahudi tarım kolonilerinin kuruluşuna, daha doğrusu bu kolonilerde *haşomer*, yani bekçilerin örgütlenmesine kadar uzanmaktadır. Eliahu Colomb *Hagana*'nın ilk komutanı olmuş ve kız, erkek eli silâh tutan her Yahudiyi askerî eğitimden geçirme amacıyla işe başlamıştır. Sonraları *Hagana*'ya toplam olarak 62,000 kişi bağlanmıştır.⁸⁹ Siyonist terörcülerin eylemi sonraları öyle boyutlara erişti ki, İngiliz Başbakanı Sir Winston Churchill 17 Kasım 1944'de Avam Kamarasında şunları söylemek zorunda kaldı : «Siyonizm için kurduğumuz rüyalar kâtillerin silâhlarının çıkardığı dumanlar içinde sona erip bitecek ve onun geleceği için çabalarımız Nazi Almanyasını hatırlatan yeni gangsterler yaratacaksa, benim gibi birçoğu devamlı olarak ve uzun bir süredir uyguladığımız siyaseti tekrar gözden geçirmek zorunda kalacağız».⁹⁰

(87) Chaim Weizmann, «Palestine's Role in the Solution of the Jewish Problem», *Foreign Affairs*, (Ocak 1942), s. 337-338.

(88) Geoffrey Jackson Morton, *Just the Job*, London, 1957, s. 156.

(89) Hyamson, *Palestine Under the Mandate*, op. cit., s. 69.

(90) Jon ve David Kimche, *The Secret Roads*, London, 1955, s. 15-31.

Oysa, Siyonistler Yahudileri bir «ulus» olarak gördüklerinden, bu sorunu *siyasal* yönden çözmek istiyorlardı, yardımlaşma ve koruma gibi ümaniter yollardan değil. Örneğin, Nazi Almanyasında Yahudilere yapılan baskı zirvesine doğru tırmanırken, Siyonist Örgüt göç sertifikalarının dörtte-birinden azını Alman Yahudilerine dağıtmış, çoğunu siyasal Siyonizmin yatağı sayılan Doğu Avrupalı, özellikle Polonyalı Yahudilere saklamıştı. Filistin'e en muhtaç olanlar değil, belirli siyasal hedefler için en faydalı olacaklar alındı. Gestapo ile temas eden Siyonist temsilcileri de «Nazi Almanyasına Alman Yahudilerini kurtarmak için gelmediklerini», fakat Yahudi milliyetçisi olan savaşçı göçmenler bulup yetiştirmek için geldiklerini söylemişlerdi. Genel siyaset en zavallı durumda olan Yahudilere zor kurtardıkları başlarını sokacak bir yer bulmak değil, Yahudi devletini kuracak siyasal zemini hazırlamaktı. Hatta, 1940'da Hayfa limânında yer alan bir patlama olayının bugün biraz değişik biçimde yorumlanması üstünde durmak gerekir. Avrupa'nın göbeğindeki Yahudi katliamından kurtulan iki vapur dolusu kaçak Yahudi göçmeni mandacı devletin yeni kararı karşısında Filistin topraklarına ayak bastırılmamış, savaş sonuna kadar kalmak amacıyla Mauritius adasına götürülmek için İngilizlerin *Patria* gemisine nakledilmişlerdi. Çoğu kadın ve çocuk olan 250 kişilik bu gemi Hayfa limânında patlayıp battı. Koestler'e göre, gemiyi Filistin toprağını görüp ayrılamayan ve savaş sonuna kadar Mauritius'ta kalacağına orada ölmeyi göze olan göçmenler batırmışlardı.⁹¹ Geminin kalıntıları Hayfa Körfezinde, Yahudilerin Filistin'e «dönme» azminin bir sembolü olarak, hâlâ durmakta, bu olayın yıldönümünde törenler düzenlenmektedir. Olay 1940'da yer aldığı zaman da dünya kamu oyu üstünde, şüphesiz, büyük etkileri olmuş, birçok kimse Siyonist görüşe kazanılmış, hükûmetlerin dikkati çekmişti. Ancak, *Patria* gemisine aslında ne olduğuna dair 1940'da Siyonist Eylem Komitesi üyesi Rosenblum'un on-sekiz yıl sonra, 1958'de, şöyle bir açıklaması oldu: “[Bombayı gemiye Hagana'nın ajanları yerleştirdi. Göçmenlere fikirlerini soran olmadı]. Çocukları, anaları biz kendi ellerimizle öldürdük».⁹² Geminin batması olayı dünya kamu oyununda gereken etkiyi yapmıştı.

Savaş koşulları altında Araplara yakınlaşma ihtiyacını duyan İngiltere'nin göçü sınırlayan davranışları karşısında, Siyonizmin yeni bir büyük müttefik aradığını söylemiştik. Bu yeni desteğin

(91) *Op. cit.*, s. 60.

(92) Leonhard, *op. cit.*, s. 27, dn. 114.

Amerika'dan geleceği savaş yıllarının ortalarında da anlaşılıyordu. Mayıs 1942'de Amerikan, Avrupalı ve Filistinli Siyonistler New York'da Biltmore Otelinde bir toplantı yaptılar. Bu toplantıda alınan kararlar Biltmore Programı⁹³ olarak bilinmektedir. Bu programa göre, Filistin'de bir Yahudi devleti kurulacak ve Filistin'e Yahudi göçü sınırlanmayacaktı. Dünya Siyonist Örgütü Genel Konseyi bu programı resmen kabul ettiğini açıkladı.⁹⁴

Amerikan Başkanı F. D. Roosevelt'in Orta Doğu'daki özel temsilcisi General Patrick J. Hurley 3 Mayıs 1943'de Başkan Roosevelt'e sunduğu raporda, Siyonistlerin «ilerde herhalde Ürdün'ü de içine alacak» bağımsız bir Yahudi devleti istediklerini, Filistin Araplarını Irak'a sürmeyi tasarladıklarını ve Orta Doğu'da ekonomik plânda Yahudi önderliğini düşündüklerini belirtiyordu.⁹⁵

Savaşın sonra İngiltere zayıflamış, Siyonizmle eski ittifakında büyük çıkarları kalmamıştı. Orta Doğu'da ekonomik ve stratejik çıkarları olan en büyük Batı devleti ise Amerika olarak belirlemekteydi. Siyonizmi destekleyecek Batılı devlet, yeni müttefik bu olacaktı. İngiltere-Siyonizm ittifakının önceleri Milletler Cemiyeti tarafından desteklenmiş olması bu ortaklığın hedeflerine nasıl bir uluslararası nitelik kazandırmışsa, İkinci Cihan Savaşından hemen sonra Birleşmiş Milletler'de her bakımdan ağır basan Amerika yoluyla bu ikinci uluslararası örgüt de Siyonizm için yararlı olmaya adaydı. İngiltere'nin Milletler Cemiyetinde en nüfuzlu devlet olması gibi, yirmi kadar kendi taraftarı Lâtin Amerikan ülkesiyle Birleşmiş Milletler'e giren ve ardından Batı Avrupa'yı da sürükleyen Amerika'nın bu konuda faydalı olacağı açıktı.

V. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'E ALDIRTILAN KARAR

İngiltere, mandacı devlet olarak, 2 Nisan 1947'de Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine müracaat ederek «Filistin sorununu Genel Kurulun bundan sonraki olağan toplantısında gündeme koymasını» istedi.⁹⁶ 21 ve 22 Nisan 1947'de Mısır, Irak, Suriye, Lübnan ve

(93) *New York Times*, 12 Mayıs 1942.

(94) Taylor, *op. cit.*, s. 60-61; William Yale, *The Near East*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 1958, s. 404-406.

(95) U. S., *Foreign Relations of the United States :Near East and Africa*, Washington, D. C., 1964, C. IV, s. 776-777.

(96) United Nations, *Yearbook of the United Nations : 1946-1947*, New York, 1947, s. 276-277.

Suudî Arabistan da Genel Sekreterden «Filistin'deki Mandanın sona erdirilmesini ve bağımsızlığının ilânını»⁹⁷ talep etti. Hem Genel Kurul, hem bu Kurulun Genel Komitesi Arap önerisini göndeme koymadı. Bundan başka Filistin'i bölen tasarı kabul edilmeden önce, Arap devletleri ortaya bazı hukukî sorular da atarak bunların Uluslararası Adalet Divanından sorulmasını istediler. (a) Birleşmiş Milletler'in bir Arap toprağı üstündeki tasarrufunun hukûken mümkün olup olmadığı, (b) Filistin halkının kendi geleceğini, Anayasasını ve yönetim biçimini seçme hakkı, (c) Birinci Cihan Savaşı sırasında Araplara bağımsız bir Arap devleti kurulması yolunda yapılan vaadler, (ç) Balfour Bildirisinin hukukî değeri, (d) manda rejimi kabul edilirken hiçbir Arap devletinin Milletler Cemiyeti üyesi olmaması gerçeğı karşısında Filistin'deki İngiliz varlığının hukukî niteliğı ve (e) Birleşmiş Milletler'in böyle bir rejim sonunda alacağı kararların da geçerliliğı, hukukî yorum için ileri sürülen konulardandı. Bunların herbirinin tartışmaya ve karara değer konular olduğu kabul edilmelidir. Buna rağmen, Arap önerisi 21 aleyhte, 20 lehte ve 13 çekimser oyla reddedildi. O zaman devletler hukuku adına da hareket eden Batılı çoğunluk bu konuları hukukî mütalâa için bile kabul etmedi ve Filistin halkının geleceğini tâyin hakkı tek yanlı reddedildi.

Bunların yerine, Genel Kurulun atadığı Özel Komite'nin (UNSCOP) 31 Ağustos 1947 tarihli önerisindeki iki tasarı üstünde duruldu. Bunlar Filistin'in bölünmesini isteyen «çoğunluk tasarısı» ile federal bir devlet teklif eden «azınlık tasarısı»ydı. Savaştan sonra yüz-binlerce evsiz-barksız Yahudi Batı Avrupa'da derme çatma kurulmuş kamplara sokulmuştu. Hiçbir Batı ülkesi onları almağa yanaşmıyordu. Avrupalılar kendi kıt'alarında ve kendi toplumlarındaki katliamın bedelini Araplara ödetmek istiyorlardı.

Bir tavsiye olarak düşünülen Filistin'i bölme tasarısı bu küçük toprak parçasını altı ana parçaya ayırıyor, bütün toprakların % 56'sını meydana getiren üç parça «Yahudi devleti»ne veriliyor, geri kalanı da Araplara bırakılıyordu; Kudüs ve çevresi de Birleşmiş Milletler yönetimi altında «uluslararası bölge» oluyordu. Yahudilerin satın almış oldukları ya da oturdukları bütün topraklar Yahudi devleti sınırları içinde kalıyordu. Fakat bu devletin sınırları içinde tamamiyle Arapların oturdukları topraklar da vardı. O kadar ki, bu Yahudi devletinin içindeki nüfusun 498,000'i Yahudi, ondan

(97) *Ibid.*, s. 277.

bin eksiği, yâni 497'000'i de Araptı. Öteki üç parça topraktaki nüfusun ise, 725,000'i Arap, 10,000'i Yahudiydi. Böylece, nüfusun ancak yarısı Yahudi olan ve toprakların % 10'un altında bir küsuru Yahudilerin sahipliğinde bulunan bir devlette Yahudiler egemen zümre oluyordu.

O sırada, Birleşmiş Milletler'de Asya-Afrika ulusları grubunun bulunmadığı bilinmektedir. 29 Kasım 1947 tarihli son oylamada bir Asya ve iki de Afrika devletinin Filistin'in bölünmesi için oy kullanmış olmalarına rağmen, öneriler asıl Batılı ülkelerden gelmiş, onlarca desteklenmişti. Bölünme tasarısına olumlu oy veren Afrika devletlerinden biri de Güney Afrika Birliği'ydi; buradaki hükümet yabancı bir beyaz azınlık tarafından yönetiliyordu. Birleşmiş Milletler kararını Amerikalı Senatör Lawrence H. Smith şöyle değerlendiriyordu: «Karar için üçte-iki çoğunluk gerekti. [Genel] Kurul oylamaya iki kez hazırlandı ve oylama iki kez ertelendi. Bu gecikmenin gerekli olduğu açıktı ... Bölünme lehine kritik oylar Haiti, Liberya ve Filipinler'indi. Bunların oylarıyla üçte-iki çoğunluk sağlanıyordu...»⁹⁸ Haiti'yi, Cumhurbaşkanı'nın danışmanı olan Adolphe Berle elde etmişti. Liberya'ya orada kauçuk yatırımları olan Firestone şirketi baskı yaptı. Filipinler delegesi Filistin halkının tercihlerine uymayan bir siyaseti zorla kabul ettirmek gibi bir sorumluluğu Birleşmiş Milletlerin yüklenmemesini istemişti, fakat bu konuşmayı yaptıktan bir kaç saat sonra kendi hükümetinin emriyle B.M. merkezinden alınarak Avrupa'ya yollanmış, Filipinler de hemen ardından Filistin'in bölünmesi lehine oy değiştirmişti.⁹⁹ Başkan Truman Dış İşleri Bakanlığı Genel Sekreteri Lovett'i Beyaz Saraya çağırarak, «genellikle Birleşik Devletleri destekleyen uluslar Filistin konusunda da böyle hareket etmeyecek olurlarsa, kendilerinden hesap soracağını bildirdi.»¹⁰⁰ Uluslararası sorunlarda hareket serbestisini o zamanlar henüz tam kaybetmemiş olan Türkiye de bölünme aleyhinde, yâni İsrail'e karşı oy kullanmıştı.¹⁰¹

(98) U. S., *Congressional Record*, 18 Aralık 1947, s. 1176.

(99) Hadawi, *op. cit.*, s. 88.

(100) *Ibid.*, s. 94'den Drew Pearson, *Chicago Daily Tribune*, 9 Şubat 1948.

(101) **Bölünme lehinde**: Avustralya, Belçika, Bolivya, Brazilya, Beyaz Rusya S. S. C., Kanada, Kosta Rika, Çekoslovakya, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Fransa, Guatemala, Haiti, İzlanda, Liberya, Lüksemburg, Hollanda, Yeni Zelanda, Nikaragua, Norveç, Panama, Paraguay, Peru, Filipinler, Polonya, İsveç, Ukranya S. S. C., Güney Afrika Birliği, S. S. C. B., A. B. D., Uruguay, Venezüela.

Bölünme aleyhinde: Afganistan, Küba, Mısır, Yunanistan, Hindistan, İran, Irak, Lübnan, Pakistan, Saudî Arabistan, Suriye, Türkiye, Yemen.

Bölünme yararına oy kullanan delegelerin çoğu hükûmetlerine yapılan olağanüstü baskı sonucu bu yola itilmişlerdi. Oylama hakkında konuşan Pakistan delegeşi (ve sonra Dış İşleri Bakanı) Sir Zafrullah Khan şöyle demişti : «...İki büyük devletin [A. B. D. ve S. S . C . B.] ortaya atıp desteklediği bu teklifin faydalı mı, yoksa iş uygulamaya dökülünce tam aksi mi olacağını bugünden kimse söyleyemez. Çok korkarım ki, bölünmenin faydası, eğer varsa, sebep olacağı kötülükler yanında pek az olacaktır. [Bölünme] *hukukî dayanaktan biütünüyle yoksundur*. Ağır baskılar sonucu taraf değiştiren... dostlarımıza kızgın değiliz. Bir yandan, kararlarıyla vicdanları arasında sıkışıp bu kadar zor bir durumda kalmaları, öte yandan da kendileri ve hükûmetlerinin mâruz kaldıkları baskı yüzünden onlara sempati duyuyoruz».¹⁰² Bölünme kararı hakkında Alfred Lilienthal şu yargıyı veriyordu : «B.M. devletler hukuku ve uluslararası teşekküllerin prestijine büyük darbe indirdi».¹⁰³

Filistin'in bölünmesini Araplar tüm reddetmeğe hazırlana dursun, «dünya kamu oyu» da orada bir Yahudi devleti fikrini kabul etmesi için bir süredir oluşturulmaktaydı.¹⁰⁴ Siyonistler, aynı tasarıyı, toprağa ve başka konulara ilişkin bazı rezervasyonlarla kabul etmişlerdi. Birçok Siyonist politikacı ya da yazar toprak taleplerine, ayrı ayrı zamanlarda da olsa, Ürdün, Suriye, Lübnan, Sina, Kuzey Mısır, hattâ Kıbrıs'ı da katmışlardı.¹⁰⁵ Bu yüzden, bölünme açıklanınca, bazı Yahudi merkezlerinden «sınırların ebedî olmadığı», yâni genişleyeceği sesleri yükselmeğe başladı.¹⁰⁶ O kadar

Çekimser : Arjantina, Şili, Çin, Kolombiya, El Salvador, Habeşistan, Honduras, Meksika, Birleşik Krallık, Yugoslavya.

(102) Hadawi, *op. cit.*, s. 91.

(103) Lilienthal, *op. cit.*, s. 72-73.

(104) Amerikan iç politikasında Yahudi asıllı Amerikan yurttaşlarının oylarının seçimlerde önemli olduğuna inananlar, bu sıralarda, eşine ender rastlanır bir kampanyaya başladılar. Harry S. Truman, **Years of Trial and Hope**, s. 168-169; Alfred Lilienthal, **What Price Israel**, Chicago, 1953, Bölüm III ve IV; Donald C. Blaisdell, «Zionism and the National Interest», **Issues**, (Winter, 1958-1959). Forrestal dünya kamu oyunun hazırlanış biçimini «skandala yakın» görüyor. Walter Millis, der., **The Forrestal Diaries**, New York, s. 363.

(105) Kirk, **The Middle East in the War**, *op. cit.*, s. 243; Kirk, **The Middle East : 1945-1950**, *op. cit.*, s. 209; Ben Gurion, *op. cit.*, s. 466; H. F. Frischwasser-Ra'anan, **The Frontiers of a Nation**, London, 1955, s. 86-87.

(106) U. N. Document A/364, Ldd. 2, C. III, Annex A : Oral Evidence Presented at Public Meetings, s. 185.

ki, Siyonist terörcü örgütlerin içinde en namlısı olan Irgun¹⁰⁷ Birleşmiş Milletler'de yapılan teklifleri kabul etmeyeceğini bile belirtmişti. Yahudi devleti kurulduktan sonra Araplarla savaş ve mümkünse sınırları genişletme hazırlığı hemen başladı. Zaten, Ben Gurion daha Haziran 1945'de New York'a giderek ağır silâh siparişleriyle uğraşmıştı.¹⁰⁸ Yahudi asıllı bir Amerikan albayı da Hagana'yı eğitmiş ve askerî malzemeye donanmasında aracı olmuştu.¹⁰⁹ Irgun Birleşmiş Milletler teklifine şu bildiriyle cevap veriyordu: «Anayurdun bölünmesi hukuk dışıdır. Hiçbir zaman tanımayacağız. Kurum ve kişilerin bölünme anlaşmasındaki imzalarının bir değeri yoktur. Bu, Yahudi halkını bağlayıcı değildir. Kudüs başkentimizdi ve ileride de her zaman böyle olacak. İsrail, İsrail halkına verilecektir. Hepsi. Ve ebediyen».¹¹⁰ Birleşmiş Milletler kararından sonra bu kararı kabul eden Siyonistler de, karara karşı olduğunu açıkça ilân eden Irgun ile gizli görüşmelere başladılar.¹¹¹ Görüşmeler anlaşmayla bitti.¹¹²

Filistin'in bir kısmına sahip çıkanlar oranın halkına benzemiyorlardı; farklı bir dil konuşuyor ve farklı örf ve âdetler uyguluyorlardı. Yalnız yabancı değil, aynı zamanda çoğu Avrupalıydılar; yani, sömürgeci bilinen bir dünyadan gelmekteydiler. Bu farklılıkların göze çarpmadığı tek grup çok küçük bir azınlık olan Doğulu Yahudilerdi. Birleşmiş Milletler Filistin'in ne olacağı yolunda bir tavsiye kararı almış, fakat bu kararın nasıl uygulanacağını göstermemişti. Oylamadan hemen sonra çıkan olaylarda her iki taraftan 1,700 kişi öldü.

İngilizler 14 Mayıs 1948'de Filistin'i terketmeden önce, yani herhangi bir Arap devletinden Filistin'e tek bir Arap askerî girmeden önce, (a) 'Arap devleti'ne ayrılan topraklarda Kazaza, Salameh, Saris, Kastal ve Biyar Adas köyleriyle Caffa ve Akra kasabaları Aralık 1947 ve 14 Mayıs 1948 tarihleri arasında saldırıya uğradı; (b) 'Yahudi devleti'ne ayrılan topraklarda Tiberias, Hayfa, Safad ve

(107) Irgun'un amblemi Filistin ve Ürdün haritası üstüne çizili, elle tutulan bir tüfek olup, üstünde İbranice «**Rak Kach**» (Yalnız Böyle!) kelimeleri yazılıdır.

(108) Leonhard, *op. cit.*, s. 31-32.

(109) John Bagot Glubb, **A Soldier With the Arabs**, London, 1957, s. 133; Ben Gurion, *op. cit.*, s. 296.

(110) Menachem Begin, **The Revolt: Story of the Irgun**, New York, 1951, s. 335.

(111) *Ibid.*, s. 341-347.

(112) Kirk, **The Middle East: 1945-1950**, *op. cit.*, s. 261.

Beisan kasabaları ile birçok köye saldırı oldu; ve (c) 9 Nisan 1948'de ünlü Deir Yasin katliamı yer aldı. 29 Nisan 1948'de de Katamon Arap bölgesinde buna benzer bir katliam daha oldu. Altı ay içinde 400,000 Filistinli Arap yurtlarından atılmış, kendileri göçmen olmuşlardı.

Deir Yasin olayı «ılımlı» Siyonistlerle Irgun gibi «aşırıları» arasındaki görüşmelerden hemen sonra ve İsrail devletinin ilânından beş hafta önce, 9 Nisan 1948'de yer aldı. Bu olayın zamanı ve mahiyeti önemlidir. Deir Yasin küçük ve silâhsız bir Arap köyüdür. Birleşmiş Milletler tasarısında İsrail'e ayrılmış topraklar içinde değildir. Bu köyden Yahudilere karşı hiçbir kışkırtma olmamıştır.¹¹³ Bütün bunlara rağmen, köye ansızın yapılan bir baskında 400 kişilik köy halkından, kadın ve çocuk da dahil olmak üzere, 250 kişisi durup dururken öldürülmüştür. Sağ kalanlardan bir grup da kamyonu doldurularak, Kudüs'ün Yahudi kesimine götürülmüş, orada halkın arasından geçirilip hakarete mâruz bırakıldıktan sonra, başlarından geçeni anlatabilmeleri için serbest bırakılmışlardı. Bu olaydan sonra bir basın konferansı yapan Irgun ileri gelenleri şunu söylediler: «Savaşmak, zaptetmek ve zaptettiğimizi elimizde tutmak zorundayız».¹¹⁴ Menachem Begin, Deir Yasin'deki «zafer» olmadan İsrail devletinin kurulmuş olmayacağını yazmakta ve şunu eklemektedir: «Kudüs'te de, her yerde olduğu gibi, savunmadan saldırıya geçen biz olduk...Araplar dehşet içinde kaçıştılar... Hagana da öteki çevrelerde başarılı saldırılara geçti... Araplar 'Deir Yasin' diye bağrışıp panik halinde kaçmağa başladılar».¹¹⁵

Gerçek şu ki, Deir Yasin katliamı Filistin Araplarını kendi topraklarından kaçırmak için tasarlanmıştı.¹¹⁶ Toynbee bu olayı Nazi-lerin Yahudileri öldürüşüne benzetirken,¹¹⁷ Ben Gurion, «*status quo*'ya bağlı kalmak olmaz. Genişleme eğiliminde dinamik bir devlet kurduk»¹¹⁸ diyordu. İsrail'e ayrılan toprakların dışında kalan Arap bölgesinde bile esen terör kampanyası ve bundan önceki olaylar birikimi İsrail devletinin 14 Mayıs 1948'de kurulmasından hemen sonra komşu Arap ülkelerinin silâha baş vurmasına yol açtı. Filis-

(113) *Ibid.*, s. 260; Jon Kimche, **Seven Fallen Pillars**, London, 1950, s. 217-218; Begin, *op. cit.*, s. 162-165.

(114) **New York Herald Tribune**, 10 Nisan 1948.

(115) Begin, *op. cit.*, s. 162 ve d.

(116) Kirk, *op. cit.*, s. 261; Koestler, *op. cit.*, s. 169-170.

(117) Arnold Toynbee, **A Study of History**, C. VIII, London, Oxford University Press, 1953, s. 290.

(118) Ben Gurion, *op. cit.*, s. 419.

tin Arapları yalnız kendi topraklarının siyasal denetimini değil, ülkelerini de kaybetmişlerdi.

Dehşet içinde kaçışan Arapların aslında Arap radyolarından yapılan telkin sonucu kendi topraklarını kaybettiklerine dair İsrail'in bir iddiası da vardır. Bu iddia Erskine B. Childers tarafından incelenmiştir.¹¹⁹ Radyo bültenleri, İngiliz ve Amerikan radyoları dinleme servisleri ve ses alma cihazlarının incelenmesi bu yolda hiçbir telkin yapılmadığını, tam aksine Filistin Araplarının topraklarından ayrılmamalarının «emredildiği» anlaşılmaktadır. Christopher Sykes de bu göçün «Yahudi tehdidi ve saldırısı»ndan doğduğunu yazmaktadır.¹²⁰

**

Devletler hukukunun kaynakları olarak uluslararası andlaşmalar, teamül, genel hukuk kuralları ve yardımcı kaynaklar kabul edilir.¹²¹ Fakat devletler hukukunun ortaya çıkışına en çok katkıda bulunduğu anlaşılan uluslararası andlaşmalar Avrupa devletlerinin yaptığı, daha doğrusu empoze ettiği anlaşmalardır. Teamül ve uygulama da Avrupa kökenlidir. «Uygar uluslar» sözünden de hep Avrupalılar kastedilir.

Balfour Bildirisinden Birleşmiş Milletler kararına kadar devletler hukuku adına hareket ettiklerini söyleyen Batılı çoğunluk Filistin'de yaşamakta olan halkın kendi tercihini sormadan ve bu tercihin önüne engeller yığarak, başkasının toprağında yabancı bir devlet kurmuştur. Araplar İsrail'i başındanberi emperyalist devletlerin bir yarattığı olarak görmekte ve hiçbir zaman katılmadıkları bir Avrupa anti-Semitizminin tam bedelini ödemek istememektedirler.

Siyonistler ise, Yahudilerin Filistin'e yerleşmelerinin bir «dönüş» olduğunu söylemekte, Yahudiler oradaki eski İbrani krallığında Muhammed'in Hicret'inden bile önce yaşadıklarına göre, Filistin'de eskiden kalma bir hakları olduğunu, İngiltere'ye karşı da mücadele ettiklerine göre, İsrail'in anti-emperyalist bir tutum içinde de bulunduğunu, kurdukları kolonilerin «sosyalist» temellere oturduğunu ve böylece düşmanlarının da gerici Arap hükümetleri olduğunu ve nihayet Filistin'i terkeden kalabalık Arap

(119) *Spectator*, 12 Mayıs 1961.

(120) *Crossroads to Israel, 1917-1948*, s. 350-357.

(121) Seha L. Meray, *Devletler Hukukuna Giriş*, C. I, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1968, s. 92 ve d.

göçmenlerine gelince, bunların komşu Arap hükûmetlerinin telkiniyle kendi topraklarından ayrıldıklarını ileri sürmektedirler.

Oysa, önce, bütün yeryüzü 2,000 yıl önceki durum göz önünde tutularak yeniden düzenlenecek olursa, dünya haritası bir hayli değişecektir. İkinci olarak, Siyonizmin, hedeflerine ulaşmak için büyük imparatorlukların kapılarını peşpeşe çaldığı açıktır. Amerikalıların ya da Rodezyalıların bir ara İngiliz emperyalizmine karşı durmuş olmalarının Amerika'yı ya da Rodezya faşistlerini emperyalizmin yanında olmaktan kurtaramayacağı gibi, Yahudilerin de 1939'dan sonra bir ara, çıkar ayrılığından ötürü İngilizlere cephe almış olmaları, onları emperyalizmle, hele daha sonraki yıllardaki ittifaklarını ortadan kaldıramaz. Üçüncü olarak, Arap göçmenlerinin kendi önderlerinin telkiniyle kaçtıkları savı yanlış olduktan başka, onların topraklarına dönme haklarını da ortadan kaldırmaktadır, Alman Yahudilerinin Almanya'dan kaçmak zorunda kalışıyla geride birtakım haklarının kalmış olması gibi.

Yahudilerin yaşamış oldukları birçok ülkede ayrıma tâbi tutulmaları, hattâ Çarlık Rusyası ve Nazi Almanyasında katledilmiş olmaları birçok kimsede bağımsız bir Yahudi devleti düşüncesi yararına bir eğilim yaratmıştır. Ancak Arapların böyle bir devletin kendi toprakları üstünde kurulmasını tasvip etmemelerini de normal karşılamak gerekir. Almanlara yükletilebilecek kollektif bir sorumluluk Sudetenland'ın Çekler tarafından tekrar işgâlini haklı çıkarabilirse de, Yahudilere Avrupalıların çektirdikleri yüzünden, Arapları bir çeşit «sorumlu» tutma ve bu çekilenlerin bedellerini onlara ödetme anlamsızdır. Eğer Avrupalıların vicdanı Yahudi sorununda rahatsızsa, onlara kendi topraklarını açmaları istenebilir.

Filistin sorunu aslında bir Batı sorunudur, bir Doğu ya da Orta Doğu sorunu da değil. Batı kendi bünyesinden anti-Semitizmi kaldırabilecek olsa, bütün dünya Yahudilerinin Filistin'e akması gerektiğine dair Siyonist tasarısı ve Filistin gibi ufak bir toprağa sığışma zorunluluğu ortadan kalkacaktır. Bu toprak bütün dünya Yahudilerini zaten alamayacağından 8-10 yılda bir *lebensraum* saldırısı yapma isteği de ortadan kalkacaktır. İlerde Arap- Yahudi barışını gerekli görerek İsrail'e sınırsız göçün durmasını isteyen ve bu topraklarda lâik ve çok-uluslu, yani Arapları da içine alan bir devlet kurulmasına taraftar İsraililer de vardır.¹²² Yoksa, İsrail

(122) Örneğin, 1923'de Almanya'da doğup 1933'de Filistin'e göçen, Siyasal hayatına aşırı sağ Irgun'da başlayıp sonra öbür uca geçen Uri Avnery.

Filistin'i artık unutmalarını telkin edebilmek için de Arap komşularına her 8-10 yılda bir saldırmayı gerekli saymaktadır. Bunu yaparken de Orta Doğu halklarının çıkarlarının hep karşısında yer almış olan emperyalizmle ittifak halinde hareket etmekte oluşu da önemli fakat ayrı bir konudur.